

Səniinə ŋga Yoohana

¹ Ma ləkaləkətəna, asəkəkii nə uushi'iitə baarii* Yeesu *Aləmasiihu. Əntanǝfə ba'acii ka ci uushi'iitsə, kaa ca baarii ka ənji nə'unə tə ci tə sətə na slənə tyasə kədəhə. Ci dfi sləkee Aləmasiihu ka malaa'ikaakii, kaa ca baarii uushi'iitsə ka nyi, Yoohana, əndə slənaakii.

² Kə bagi nyi patənə ŋga uushi'iitə nee nyi, nya bagi makə sətə wabi Əntanǝfə, nya bagi goonǝaanə ənə baarii Yeesu Aləmasiihu ka nyi.

³ Əndə barəkaanə nə əndətə ca janga wabənə ŋga anabaakwaanə ənə nyaahə nyi aasəkə ləkaləkətəna. Patənə ŋga ənjitə ca fa wabənəkii, təya nə'utə, ənji barəka nə tii əsə. Acii kə uugi saa'i ŋga slənənə ŋga uushi'iitsə mbəshanə.

Nəhəpaanə ka Ikəliisiyanyinə mədəfə anə hanyinə ŋga Asiya

⁴ Wiinə ləkaləkətə ca dzə ka Ikəliisiyanyinə mədəfə anə hanyinə ŋga Asiya. Ma ləkaləkətəna, daciiki Yoohana shigi. Wa Əntanǝfə a dā koonə pwapoonə, wa ca vii koonə ndzaanə jamə. Ci nəndə əndzə'i, ci nəndə ŋukə, ci əsə na shi. Ma pwapoonəkii, daci ŋunyi ma'yanə

---

* **1:1 1.1** Əntaa səniinə əndə a tsəfə ŋunyinə amma uushi makə səniinə. Ma də uura Gərikə, uushi'iitə baarii Yeesu Aləmasiihu ka Yoohana. **1:1 1.1** 4.1; 22.6. **1:2 1.2** 6.9. **1:3 1.3** 14.13.

mədəfə ca shigi əsə. Tii nəndə akəṇwacii dəgələ ḡga ḡwanjuunaakii.

⁵ Wa Yeesu Aləmasiihu a da koonə pwapoonə, ca vii koonə ndzaanə jamə. Ci nə əndətə ca baarii goṇga. Tə ci 'watəgi Əntaṇfə madəenə agi maməətə ənja. Ci əsə nə Ḥwanṇwə agyanə meeminə ḡga duuniya patə.

Kə uu'i ci taamə, ca əntəgi də əjigi idənaakii ka putə gaamə kaama shii mbərədənə acii slənə 'waslyakəənə.

⁶ Ca kavə taamə kaama ndzaanə ka limanyinə agi ḡwanjuunaakii, ama paslə tə Əntaṇfə Dii. Wa ənjə a dūunətə tə ci, ca da ḡwanjuunə ḡga ha'ə ndəṇwə ndəṇwə. *Aamiina.

⁷ Tsaaməmə! Kədəhə nə ci ka shinə dagi kurabiinə. Taa wu patə, ka neenə nə ci ka ci də ginəkii. Ənjitə bələgi tə ci maa, ka neenə nə tii ka ci. Patənə ḡga slikerənyinə ḡga duuniya, ka tuunə nə tii acii shinaakii. Ha'ə na da. Aamiina.

⁸ Ma bii Slandanə, Əntaṇfə Əndə baawəda, ci saakii nə ḡga təkəṇwanə, ci əsə nə ḡga muudinə. Ci nəndə əndzə'i, ci nəndə ḡkə, ci əsə na shi.

*Jigaginə ḡga *Aləmasiihu ka Yoohana*

⁹ Ma nyi Yoohana, ndzəkəṇushi'inuunə nə nyi. Ləbə naamə da Yeesu. Də ha'ə dīi amə ləbə agi cibənə ca da taamə, ama sə'watə, waatoo, amə

1:4 1.4 4.5. **1:5 1.5** 2.26; 7.14; 19.15; Kwal. 1.18; Ibər. 9.14; 1 Yooh. 1.7. **1:6 1.6** 5.10; 20.4,6; 22.5; Shig. 19.6; 1 Piita 2.9.

1:7 1.7 1.13; Dan. 7.13; Mat. 24.30; Yooh. 19.34,37; 1 Tees. 4.17.

1:8 1.8 1.4,8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; Shig. 3.14; Isaa. 44.6.

patə ənə kavə ci ka ndzaanə agi nwanjuunaakii. Ma nya, kə wazii nyi wabənə nga Əntanfə da goonqaanə ətə baarii Yeesu. Putakii kəshi ənji tə nyi, ənjə a kərəgi tə nyi aanə hanyinə nga Patamasə ətə ahada ma'inə.

¹⁰ Ma ka əndə'i uusəra alatə, kə nğərəgi Ma'yanə nga Əntanfə tə hiimaaki, kə fii nyi wabənə makə wazənə nga uutəma daba'aki.

¹¹ Ca ba, "Naahətə sətə nee hə, ha sləkee ka ləkələkatəkii ka Ikəliisiyanyinə nga vəranə mədfəfə, waatoo, Ikəliisiya nga Afisa da nga Səmiirəna da nga Parəgama da nga Tiyatira da nga Sarədise da nga Filadaləfiya da nga Lawədikiya."

¹² Nya zə'wugi kaa nya tsaaməgi taa wu ca wabə da nyi. Wata nya nee ka uushi'inə mədfəfə nga əndzənə ətə ci ənjə a dzakə garəkuwanyinə davə.

¹³ Ma ahada uushi'iitsə ci ənjə a dzakə garəkuwanyinə davə, kə nee nyi ka uushi pushashi da əndə shiŋkinə da i magərə kəjeerənə ashikii kura'ə aa ba'ə sədfəkii. Ca anəpaa ədzəməkii də gyara nga əndzənə.

¹⁴ Talə talə makə əmputə kəbənə nə shiŋkinaakii. Makə gana nga gunə nə ginəkii ka bərənə.

¹⁵ Ma sədfəkii əsə, makə sətə ci mana tibisa a bərə agi gunə nə ci ka bərənə. Makə wazənə nga ngyaaranə nga ma'inə a gəərə daba'ə vəna nə uurakii əsə.

1:9 1.9 22.8. 1:10 1.10 17.3. 1:11 1.11 4.5. 1:12 1.12 Zak. 4.2. 1:13 1.13 Dan. 7.13; 10.5. 1:14 1.14 Dan. 7.9; 10.6. 1:15 1.15 14.2.

16 Ca kəsəpaa tikisanyinə mədəfə da ciizəmakii. Nğila purəjanə a shigi da makii. Kyakya'ə rəgwa nə nğila purəjanəkii ka idənə. Pyapidənə makə nğa uusəra nə kənjwaciinəkii.

†

17 Ma kə nee nyi ka ci, wata nya kulagi atsa sədəkii makə mantə ənda. Ca kəsətə tə nyi də ciizəmanəkii, əjki ci ka nyi, “Ga ha nğwale: nyi nə nğa təkəjwanə da nğa muudinə.

18 Da i əpinə nə nyi. Kə shi nya əjki. Amma, ma əndzə'i, tə'i nyi da əpinə nğa ca'ə ndəjwə ndəjwə. Tə'i nyi da baawəda aqyanə wa da aqyanə ha nğa ndzaanə nğa maməətə ənja.

19 Aci ha'ə, naahətə patənə nğa uushi'iitə cii kwa nee, waatoo, uushi'iitə ca slənə əndzə'i da uushi'iitə na slənə aakəjwa.

20 Wiinə sətə ci uushi'iitsə nee hə a moo banə: ma tikisanyiitə mədəfə ətə nee hə da ciizəmaki, tii nə malaa'ikanyinə mədəfə ətə ca nəhə Ikəliisiyanyinə mədəfə. Ma uushi'iitsə nğa əndzənə mədəfə nğa dzakə garəkuwanyinə əsə, tii nə Ikəliisiyanyinə mədəfə.”

2

Ləkaləkatə ka Ikəliisiya nğa Afisa.

1 Əndətə nee nyi a ba ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya nğa Afisa oo'i:

Wiinə wabənə da ma Əndətə kəsəpaa tikisanyinə mədəfə da ciizəmakii, ca wiigi'i

† **1:16 1.16** mədəfə 4.5; nğila purəjanə: 2.12; 19.15; Ibər. 4.12. **1:17 1.17** 1.8; Dan. 8.17-18. **1:18 1.18** Rooma 14.9; 1 Koor. 15.3-4,25-26. **2:1 2.1** 1.16,20; Af. 1.1.

ahada uushi'inə mədfəfə nga əndzənə ətə ci ənjə a dzakə garəkuwanyinə davə.

² Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi patənə nga ndzaanə goonə. Kə shii nyi makə sətə ndzaa unə də gazhi'waanə agi slənə goonə da sə'watənə goonə. Kə shii nyi əsə, paa unə ka vii rəgwa ka bwaya ənja, təya ndzaanə ahadoonə. Kə gəlatuunə ənjitə ca jirakə oo'i, masləkee ənjaaki nə tii, una shi ka pukəgi ba'atii oo'i, majirakinə nə tii.

³ Agi sə'watənə nuunə cibənyinə ka putaaki, pooshi unə zhaarə əsə.

⁴ Amma, tə'i uushi cuuna də pooshi dzəgərə ka nyi, waatoo pooshi unə agi uudənə tə nyi ma'ə makə nga nukə.

⁵ Acii ha'ə, buurətəmə oo'i, ka ngutə ha sanjə nısləgyuuna? Baamə ka Əntanfə, una slənə sətə njuuna slənə nga nukə. Mada pooshi unə baanə, ka dzənə nə nyi aabii unə, nya dzə ka ngərəgi ha nga dzakə də garəkuwanyinə goonə ka hatə dıi ci davə.

⁶ Amma wiinə sənə cii kya dəla duunə agikii: kə bərapaa unə slənə nga Nikoolanyinə* makə sətə bərapaa nyi slənətii əsə.

⁷ Ma əndətə da liminə nga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka İkəliisiyanyinə. Ma ənjitə jaalii, ka viinə nə nyi ka tii rəgwa nga adə pawə nga ənfutə ca

---

2:2 2.2 2 Koor. 11.13; 1 Yooh. 4.1.   **2:5 2.5** 2.16,22; 3.3,19.

* **2:6 2.6** Ma Nikoolanyinə, mbərə mbərə nə dzəgunənətii da nga Balaamə. Tsaamuu 2.14.

vii əpinə agi Aləjana† nga Əntaŋfə.”

Ləkaləkətə ka Ikəliisiya nga Səmiirəna

⁸ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya nga Səmiirəna oo'i:

Wiinə wabənə da ma Əndətə nga təkəŋwanə da nga muudinə ətə shi a əntəgi, amma kə ma'i ci da i əpinə agi maməətə ənja.

⁹ Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi cibə goonə, kə shii nyi ghanə goonə əsə. Amma, ma ka nyi, ənji wahə nuunə. Kə shii nyi, ma ənjitə ca jirakə oo'i, *Yahudiinə nə tii, agi wabənə nə tii bwaya uushi'inə aashuunə. Amma, ma tii, əntaa Yahudiinə nə tii. Ənji nga *Seetanə nə tii. ‡

¹⁰ Goona ŋgwələ acii taa mi patə ətə na cibee koonə. Shiimə oo'i, kadə nə Seetanə a gəlatə tuunə, ənjə a əjigərə hara ənji goonə aa furəshina, təya cibə nga baanə pu'u. Ndzaamə da vii gooŋga, taa əntənə cuuna əntə putə nga vii gooŋga goonə. Madə kə dʒii unə ha'ə, ka viinə nə nyi koonə əpinə ətə pooshi ka uudənə putə nga jaalanə goonə.

¹¹ Ma əndətə da liminə nga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə. Ma ənjitə jaalii, ka mbəfənə nə tii acii kanə tə tii aagi gunə, waatoo, əntənə nga bəra'inə. Paa ci ka əntənə ma'ə.”

† **2:7 2.7** Əndə'i ləmə nga ha dagyə. **2:7 2.7** 22.2,14,19; 'Wat. 2.8-9; 3.22; Əzaki. 28.13; 31.8; Mat. 13.9,43. **2:8 2.8** 1.8,18.

‡ **2:9 2.9** 2 Koor. 6.10; Yak. 2.5; Seetanə: 3.9; 2 Koor. 11.14-15. **2:10 2.10** Mat. 10.28; 1 Koor. 9.24-25. **2:11 2.11** 20.6,14; 21.8.

Ləkələkatə ka İkəliisiya ƚga Parəgama

¹² Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə İkəliisiya ƚga Parəgama oo'i:

Wiinə wabənə da ma Slanda ƚgila purəjanə ətə ca idə kyakya'ə rəgwa.

¹³ Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi hatə rii unə davə. Ma gyuunə ka ranə, asəkə giwa ƚga Seetanə da ƚwanuunaakii. Amma patə da ha'ə pooshi unə bwasee ka vii ka nyi goonƚa. Taa ka saa'itə bələgi ənji tə Antipa, əndə seedaaki ƚga goonƚa, pooshi unə kaaree ka nyi. Ma ca, kə bələgi ənji tə ci ahadoonə, asəkə giwa ƚga Seetanə.

¹⁴ Amma, tə'i uushi'inə cuuna da pooshi dzəgərə ka nyi, waatoo tə'i hara ənji ahadoonə ca nə'u dzəgunənə ƚga Balaamə. Ma ca, kə dzəgunətə ci ka Balaka makə sətə kagərə ci tə ənji *İsərayiila ka slənə 'waslyakəənə, ca kagərə tə tii ka adə zəmətə dʒii ənji ka uuləminə, təya aləhiinə əsə.

¹⁵ Ha'ə, tə'i ahadoonə ca nə'u dzəgunənə ƚga Nikoolanyinə.

¹⁶ Aci ha'ə, baamə ka Əntanƚə. Mada pooshi, ka dzənə nə nyi aabii unə pii, nya dzə ka panə da tii də ƚgila purəjanə shigi da maki.

¹⁷ Ma əndətə da liminə ƚga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka İkəliisiyanyinə. Ma ənjitə jaalii, ka viinə nə nyi ka tii zəmətə dəkəpaa Əntanƚə dagyə, nya vii ka tii mambwadada faara da i manaahə

kura ləmə anəkii. Ma ləmətsa, pooshi əndə na shii, maɸaamə əndətə nii kya vii ka ci.” §

Ləkaləkatə ka Ikəliisiya ɲga Tiyatira

¹⁸ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya ɲga Tiyatira oo'i:

Wiinə wabənə da ma *Uuzənə ɲga Əntaɲfə.

Makə gana ɲga gunə nə ginəkii ka bərənə. Ma səɸəkii əsə, makə mana tibisa nə ci ka bərənə.

¹⁹ Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi slənə goonə, kə shii nyi uudənə goonə da vii goonɲa goonə əsə. Kə shii nyi tsakəshinə goonə da sə'watənə goonə. Weewee, ma slənə goonə ɲga əna, kə palee ka ɲga ɲukə.

²⁰ Amma, tə'i uushi cuuna ɸa pooshi dzəgərə ka nyi. Kə vii unə rəgwa ka miitə ci əɲjə a 'wa Izabyalə, kaa kya ndzaanə ahadoonə. Ma kya, agi jirakənə nə ki oo'i, ma sətə cii ta ba, da ma Əntaɲfə shigi. Amma saaweenə cii ta saawee ka əɲjaaki də dzəgunə ka tii aləhiinə i adə zəmətə ɸii əɲji ka uuləminə.

²¹ Kə kapaa nyi ka ki saa'ya kaa kya baanə ka nyi. Amma paa ki ka moo bwasee ka aləhiinə.

²² Aci ha'ə, ka gwakəpaanə nə nyi tə ki ka bwanea. Ma əɲjitə ca ɸa aləhiinə da ki əsə, ka kyanə nə nyi ka tii bwaya ciba, see maa baa tii ka Əntaɲfə, təya bwasee ka nə'u sətə jigunyi ki ka tii.

---

§ **2:17 2.17** Jab. 78.23-25; Yooh. 6.48-51; faara: Zak. 3.9; kura ləmə: 3.12; Isaa. 62.2; 65.15. **2:18 2.18** 1.14-15. **2:20 2.20** Baan. 25.1-8; 1 Meem. 16.31; 2 Meem. 9.22,30; Slənə 15.20.

²³ Ka bələginə nə nyi tə ənji nə'unə tə ki. Də ha'ə shiinə patənə nga Ikəliisiya oo'i, nyi nəndə shii sətə a ədzəmə ənda da sətə cii kəya moo. Ka ki'itənə nə nyi taa ka wu agyuunə mbərə mbərə da slənaakii.

²⁴ Ma unə ətsə asəkə vəranə nga Tiyatira, ətə pooshi nyi'u bwaya dzəgunəətsa, madzəgunəmə unə sətə ci hara ənjə a 'wa 'ma'umbee haala nga Seetanə' əsə, a ba nyi koonə: paa nyi ka kaanə koonə əndə'i slənə ma'ə.

²⁵ Ma nə uushi cuuna da: kəsətəmə tənə tənə tə sətə jigunyuunə da sətə cuuna slənə dənə ka saa'yatə nii kya dzə.

²⁶⁻²⁸ Ma ənjitə jaalii, təya kəsəpaa slənaaki dənə ka muudinə, ka viinə nə nyi ka tii baawəda makə sətə upaa nyi acii Daadə, təya ndzaanə ka gayinə agyanə patənə nga slikərənyinə, təya da nwanjuunə agyanətii də zala tibisa, təya fəəsləgi tə tii makə sətə ci ənjə a fəəsləgi uuda, nya vii ka tii vooda nga pukə də ha.

²⁹ Ma əndətə da liminə nga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə.”

3

Ləkaləkatə ka Ikəliisiya nga Sarədisə

¹ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikətə ca nəhə Ikəliisiya nga Sarədisə oo'i:

2:23 2.23 22.12; Irım. 11.20.   **2:25 2.25** 3.11.   **2:26-28 2.26-27**
12.5; 19.15; Jab. 2.8-9.   **3:1 3.1** 1.4,16.

Wiinə wabənə da ma Əndətə da ηunyi ma'yanə ηga Əntanfə mədfəfə da i tikisanyinə mədfəfə. Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi slənə goonə. Ma nə ənji ka nəhənə, da i əpinə nuunə, amma maməətəkii nuunə.

² Ma caamə nyi, gədamə nə slənə goonə akənwacii Əntanfwaaki. Acii ha'ə, vədfəhəmə ka ηunyinə, una ənə ka hadatəgi də slənə goonə acii ga ca uudəpaa na.

³ Buurətəmə sətə jigunyuunə da sətə fii unə. Dəmə də nə'utənə, una baanə ka Əntanfə. Madə pooshi unə və'ihə, ka dzənə nə nyi aabii unə makə sətə ci mahərə a dzə ka hərənə, pooshi unə na shii saa'i ηga dzənaaki.

⁴ Tə'i hara ənji ahadoonə gi'u ətə maka-paamə nətii nə ka slənə 'waslyakəənə. Kadə niinə a wii ka hakii da tii da i mabwadadə kəjeerənyinə ashiinə, acii kə mbu'i tii bahə dənə ha'ə.

⁵ Ma ənjitə jaalii, ka ηganə nə tii mabwadadə kəjeerənə ha'ə makə ətsa. Paa nyi na əndzəgi ləmətii shanjə asəkə ləkələkatətə dīi ləmə ηga ənjitə ca upaa əpinə ηga ca'ə ndənwə ndənwə asəkəkii. Kadə nii kya ba akənwacii Daadə da malaa'ikanyinaakii oo'i, naaki nə tii. *

⁶ Ma əndətə da liminə ηga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə.”

3:3 3.3 16.15; Mat. 24.43; 1 Tees. 5.1-2. **3:4 3.4** 6.11. * **3:5**
3.5 Mat. 10.32; ləkələkatə: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; Shig. 32.32;
 Jab. 69.29; Isaa. 4.3; Luka 10.20.

Ləkaləkatə ka Ikəliisiya nga Filadaləfiya

⁷ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya nga Filadaləfiya oo'i:

Wiinə wabənə da ma Malaaba ənda, Əndə goonğa əsə. Aciikii nə lakila nga makuvə nga ηwanηwə *Dawuda. Madfa kə wunəgi ci, pooshi əndə mbee ka pa'əginə. Madfa kə pa'əgi ci əsə, pooshi əndə mbee ka wunəginə ma'ə.

⁸ Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi slənə goonə. Kə shii nyi, gi'u nə baawəda goonə əsə, amma kə nə'utuunə tə dzəgunənaaki, makaareemuunə ka nyi. Wiitə kə kapaa nyi makuvə furəηə akəηwaciiku, pooshi əndə pa'əginə.

⁹ Fatəmə! Ma ənji nga Seetanə, waatoo majirakiitə ca jirakə oo'i, Yahudiinə nə tii, ka kavənə nə nyi tə tii, kaa təya gəra'wə akəηwacii unə. Davə shiinə tii oo'i, kə uu'i nyi tuunə.

¹⁰ Kə nə'utuunə wabənaaki, una kəηaanə ndihə ndihə də sə'watənə. Acii ha'ə, ka nəhənə nə nyi tuunə acii təbəətə nə ənjə a təbə tə duuniya patə ka gəlatənə də patənə nga ənja.

¹¹ Wanyitə ka dzənə kədəhə. Kəsətəmə tənə tənə tə sətə jigunyii koonə, acii ga ənjə a ləwuma shikwa goonə.

¹² Ma ənjitə jaalii, paa tii ka dzəginə shanə asəkə maduunə kuvə nga Əntanfwaaiki. Ka kavənə nə nyi tə tii ka ndzaanə ka kila asəkəkii. Ka naahəvənə nə nyi ləmə nga

---

3:7 3.7 Isaa. 22.22; Mat. 16.19.   **3:9 3.9** 2.9; Isaa. 49.23; 60.14.
3:10 3.10 1.9; Luka 21.19; 1 Koor. 10.13; 2 Piita 2.9.   **3:11 3.11**
 2.10,25; 22.7,12,20; Zak. 2.14.

Əntaŋfwaaki da ləmə ŋga vəranaakii aashitii. Ma vərənəkii, ci nə kura Urusaliima ətə na jima dadagyə dəcii Əntaŋfwaaki. Ka naahəvənə nə nyi kura ləməki aashitii əsə.

¹³ Ma əndətə da liminə ŋga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə.”

Ləkələkatə ka Ikəliisiya ŋga Lawədikiya

¹⁴ Əndətə nee nyi a ənə ka banə ka nyi, “Naahuu ka malaa'ikatə ca nəhə Ikəliisiya ŋga Lawədikiya oo'i:

Wiinə wabənə da ma Əndətə ci ənjə a 'wa '*Aamiina', Əndə seeda ŋga gooŋga, pooshi jirakənə ashikii. Ci nə kilə ŋga patənə ŋga sətə ghənyi Əntaŋfə.

¹⁵ Kə bii ci oo'i: Kə shii nyi slənə goonə: pooshi unə watsə watsə, pooshi unə bwasee dənwa'ə ka nə'unə tə nyi əsə. Maci taa watsə watsə nuunə taa bwaseenə dənwa'ə ka nə'unə tə nyi, kadə ka shiinə nə nyi sə ŋga dənə duunə.

¹⁶ Yoo, makə dīi ci, gədamə nuunə, ka tifyaginə nə nyi tuunə asəkə maki.

¹⁷ Wanuunə ka banə oo'i, ənji gəna nuunə, pooshi uushi ghii unə, pooshi uushi cuuna moo əsə. Asee, mashiimuunə oo'i, unə nə matəgugunəkii ka shaŋə, maaghiinə nuunə, moorəfəkii, dimə də purəki.

¹⁸ Wanyinə ka banə koonə, koonə dərə əndzənə aciiki ətə sləwatə ənji ŋga'ə də gunə, koonə ndzaanə ka ənji gəna; una dərə

mabwadadfa kəjeerənə aciiki ka umbee də purekinə goonə acii ga ayinə a kəshi tuunə; una dferə kuzəka, koonə bəzəvə aa gyuunə koonə mbee ka nee ka uushi'inə.

¹⁹ Ma nya, ka ənjitə cii kya uudə cii kya wazə, nya dzalə tə tii əsə. Acii ha'ə, baamə ka Əntanfə, una nə'u tə nyi də ədzəmə rəjwə.

²⁰ Wanyinə kəjə ka dza makuva. Ma əndətə fii uuraki, ca wunəgi makuva, ka dzəgərənə nə nyi aa hakii aasii, ina adə zəmə ka hakii da i ci.

²¹ Ma ənjitə jaalii, ka viinə nə nyi ka tii rəgwa ŋga ndzaanə atanjalaki asəkə dəgələ ŋwanjuunaaki makə sətə jaalii nyi, wanyinə dasə atanjala Daadə asəkə dəgələ ŋwanjuunaakii.

²² Ma əndətə da liminə ŋga fanə, wa ca fa sətə ci Malaaba Ma'yanə a ba ka Ikəliisiyanyinə.”

4

Duunətənə tə Əntanfə gatə dadagyə

¹ Ma daba'əkii, nya tsaamə, wata nya nee ka makuvə ŋga dagyə mawunəkii. Wata nya fa uura ŋga əndə ətə ca muu makə uutəma, waatoo ətə 'watəgi wabənə ka nyi. Əŋki ci ka nyi, “Ŋgirawə aa hanə kaa nya baarii ka hə sətə na slənə tyasə daba'ə ətsa.”

3:18 3.18 6.11; 16.15.   **3:19 3.19** Wab. 3.11-12; Ibər. 12.5-6.

3:20 3.20 Mat. 8.11; Yooh. 14.23.   **3:21 3.21** 1.6; Mat. 22.44; Ibər. 8.1.

² Pii, wata Malaaba Ma'yanə a ηgərəgi hi-imaaki. Wata nya nee ka dəgələ nga ηwanjuunə dadagyə da Əndə dasə anəkii.

³ Makə ηunyi faariinə ətə ci ənjə a 'wa yasəpa da sarədisə nə kəηwaciinəkii ka bərənə. Mənganə a guηutə də dəgələ nga ηwanjuunəkii, ca dzə də bərənə makə faara ətə ci ənjə a 'wa iməradə.

⁴ Tə'i hara dəgələnyinə nga ηwanjuunə pupusərə aji ənfwadə ətə guηutəgi də dəgələ nga ηwanjuunəkii. Ma asəkə dəgələnyinəkii, gayinə pupusərə aji ənfwadə ndzaanə asəkəkii. Kə ηgii tii mambwafada kəjeerənyinə da i dara ηwanjuunə nga əndzənə anətii əsə. *

⁵ Wata see pyapifənə ca dzə də shiginə anə dəgələ nga ηwanjuunəkii makə pyapifənə nga vənə, da wazənə laηə makə dzanə nga vənə. Ma akəηwaciikii, tə'i garəkuwanyinə mədfəfə ca hənə; waatoo tii nə ma'yanə mədfəfə nga Əntanfə.

⁶ Ma akəηwacii dəgələ nga ηwanjuutsa, tə'i uushi makə uunəva ətə ca bərə makə dyarugala.

†

Tə'i uushi'inə ənfwadə da i əpinə a matii ətə guηutə də dəgələ nga ηwanjuutsa. Tə'i ginə nga uushi'iitşə taa dama patə ashitii, daba'atii da akəηwaciitii.

4:2 4.2-3 5.7; Jab. 11.4; 103.19. **4:3 4.3** Əzaki. 1.26-28.

* **4:4 4.4** gayinə: 5.5,8,10; 7.11,13; 11.16; 14.3; 19.4; Isaa. 24.23; mambwafada kəjeerənyinə: 6.11. **4:5 4.5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; Shig. 9.24; 19.16; Əzaki. 1.13-14. † **4:6 4.6** 15.2; Əzaki. 1.22; uushi'inə ənfwadə: 5.6,8,11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Əzaki. 1.5-12; 10.14.

⁷ Ma uushi nga təkəŋwanə, makə livarə nə ci. Ma nga bəra'inə əsə, makə la nə ci. Ma kəŋwaciinə nga makkənə nga uushi'iitsa, makə nga əndə shiŋkinə. Ma nga ənfwadənə, makə nga zhira ca lədfə nə ci.

⁸ Taa ŋgutə rəŋwə agi uushi'iitsə ənfwadə da i əpinatii, tə'i ci da bəbu'wə kuwa. Taa dama patə, tə'i ginə ashitii. Vədfə da uusəra nə tii ka ka wanyanə, yadə əpisəka, təya ba,

“Malaabakəya, malaabakəya, malaabakii
nə Slandana, Əntaŋfə, Əndə baawəda.

Ci nəndə ŋukə, ci nəndə əndzə'i, ci əsə na shi!”

⁹ Agi kanə nə uushi'iitə wanyanə nga dʉunətənə da kuyiriinə tə Əndətə dasə asəkə dəgələ nga ŋwanjuunə, ətə da i əpinə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə.

¹⁰ Taa guci patə kii tii wanyanə, ma gayiitə pu-pusərə aji ənfwadə natii, wata təya gərə'waanə akəŋwacii Əndətə dasə asəkə dəgələ nga ŋwanjuuta, waatoo akəŋwacii Əndətə da i əpinə nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə, təya vii dʉunuunə ka ci, təya dəədfəgi dara ŋwanjuunatii akəŋwacii dəgələ nga ŋwanjuuta, təya ba,

¹¹ “‘Ya'ə Əntaŋfə, Slandaniinə,

kə mbu'i hə bahə dʉunətənə tə hə,

da dəlanə də hə, ha dfa ŋwanjuunə,

acii hə dʉii taa mi patə,

də moonaku ghənyi hə tə tii, ndzaa tii.”

4:8 4.8 1.17; 11.17; Isaa. 6.2-3; Əzaki. 1.18; 10.12. **4:11 4.11**
'Wat. 1.1,31; Səniinə 5.9,12; 11.15,17; 12.10; 15.3-4; 19.6.

5

Mafuudə ləkaləkətə acii Əntənfə

¹ Wata nya nee ka mafuudə ləkaləkətə da ciizəma Əndətə dasə asəkə dəgələ nwanjuunə. Manaahəkii nə ba'a da səkə nğa ləkaləkətəkii. Manyi'əkii hakii mədfəfə nə ma nğa ləkaləkətəkii də buka.

² Wata nya nee ka maduunə malaa'ika, ca nğəree ka uurakii, əŋki ci, "Wu mbu'i bahə əndzəgi buka a ma mafuudə ləkaləkətə, ca wunəpana?"

³ Ma nee nyi, pooshi əndə dagyə taa a duuniya taa agi ənjə agu'u ətə mbu'i bahə wunəpaa mafuudə ləkaləkətəkii bahə ca tsaamətə aasəkəkii.

⁴ Ma nyi, kə kiwə nyi ka shaŋə acii pooshi ənji upaa əndətə mbu'i bahə wunəpaa mafuudə ləkaləkətəkii, bahə ca tsaamətə aasəkəkii.

⁵ Wata rəŋwə agi gayiitə a ba ka nyi, "Ga ha tuu, tsaamuu, wiitsə Əndətə ci ənjə a 'wa 'Livarə nğa slikerənə nğa Yahuda', waatoo maduunə jijinə nğa *Dawuda. Ma ca, kə jaalii ci. Jaalanaakii vii ka ci baawəda nğa əndzəgi də bukatə hakii mədfəfə, ca wunəpaa mafuudə ləkaləkətətsa."

⁶ Ma ahadahada dəgələ nwanjuunə da uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii da ahada gayiita, kə nee nyi ka *Uundzə Baga kəŋə. Makə kə lagi ənji uurakii nə ci. Tə'i ci da mapa mədfəfə anəkii da i ginəkii mədfəfə əsə. Ma giitə mədfəfə, njunyi

---

5:1 5.1 10.2; Isaa. 29.11; Əzaki. 2.9-10; Dan. 12.4,9. 5:5 5.5 4.4; 'Wat. 49.9; Mat. 1.1; Rooma 1.3-4; Ibər. 7.14.

ma'yanə nga Əntaŋfə mədəfə nə tii. Əntaŋfə sləkee ka tii aasəkə duuniya patə. *

⁷ Wata Uundzə Bagatə a dzə ka luu mafuudə ləkaləkətətə da ciizəma Əndətə dasə asəkə dəgələ ŋwanjuunə.

⁸ Ma kə liwə ci, wata uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii da gayiitə pupusərə aji ənfwadə a gərə'waanə akəŋwacii Uundzə Bagata. Taa wu agitii, da i kəzhimbərə aciikii, da i kwalakə nga əndzənə aciikii əsə, pasə da i urədyə asəkəkii. Ma urədikii, ci ndzaanə ka də'wa nga ənji nga Əntaŋfə. †

⁹ Təya ka kura wanyanə, təya ba,
 “Kə mbu'i hə bahə ŋgərə mafuudə ləkaləkətə,
 ha əndzəgi bukatə a makii,
 acii kə bələgi ənji tə hə.
 Də əjigi idənaaku dərəgi hə ənji ka Əntaŋfə
 taa agi ŋgutə slikerənə, taa ŋgutə uura əsə
 da hanyinə nga duuniya patə,

¹⁰ ha kavə tə tii
 kaa təya ndzaanə ka limanyinə agi
 ŋwanjuunaaku,
 kaa təya paslə tə Əntaŋfə,
 təya da ŋwanjuunə agyanə duuniya.”

¹¹ Yoo, nya ənə ka tsaamənə, nya nee ka malaa'ikanyinə laŋə, pooshi əndə baanatənə,

---

* **5:6 5.6** 4.6-7; Uundzə Baga: 5.9,12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Isaa. 53.7; Irim. 11.19; Yooh. 1.29; 1 Piita 1.19; ma'yanə mədəfə: 4.5; Zak. 3.9. **5:7 5.7** 4.2,9; 5.1,13; 6.16; 7.10,15; 19.4; 20.11; 21.5; 1 Meem. 22.19; Isaa. 6.1; Əzaki. 1.26-28; 10.1. † **5:8 5.8** 8.3-4; Jab. 141.2; kəzhimbərə: 15.2. **5:9 5.9** 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Jab. 96.1. **5:10 5.10** 1.6.

təya guṇutə də dəgələ ṅwanuunə da uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii da gayiita. ‡

¹² Ma nya fa, təya ṅgəree ka uuratii ka ka wanyanə, təya ba,
 “Ma ha, Bagatə bələgi ənji,
 tə'i hə da baawəda, da waha, da shiinə, da
 ṅgeerənə.

Kə mbu'i hə bahə dəlanə də hə,
 ənjə a dūunətə tə hə, ənjə a kuyirii tə hə.”

¹³ Ma nya fa əsə, taa ṅgutə uushi da i əpinə a makii dadagyə da a duuniya da agi ənjagu'u da agi uunəvənyinə, tii patə, təya ka wanyanə, təya ba,

“Dəlaamə də Əndətə dasə asəkə dəgələ
 ṅwanuunə
 tii da Uundzə Baga.

Dəlaamə də tii putə ṅga dūunuunatii da
 baawəfatii
 ka ca'ə ndəṅwə ndəṅwə.

Kuyirii amə tə tii.”

¹⁴ Wata əṅki uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii,
 “Wa ca da ha'ə.” Gayiitə natii əsə, təya
 gərə'waanə, təya paslə tə Əntanfə da tə Uundzə
 Bagata.

6

Əndzəginə ṅga Uundzə Baga tə bukanyinə a ma ləkaləkətə

¹ Ma daba'əkii, nya nee ka Uundzə Bagata, ca əndzəgi rəṅwə agi bukanyiiitə mədəfə a ma ləkaləkətəta. Wata, ma nya fa, rəṅwə agi

‡ 5:11 5.11 malaa'ikanyinə: Ayb. 1.6; Dan. 7.10; İbər. 12.22.

5:12 5.12 4.11. 5:13 5.13 Jab. 150.6; Fil. 2.10.

uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii a ηgəree ka uurakii makə dzanə ηga vəna, əŋki ci, "Shiwa!"

² Ma nya tsaamə, wata nya nee ka mabwadafə təhwa da əndə a ba'akii. Ma əndətə, da i kwadza aciikii nə ci. Ənjə a vii ka ci dara ηga jaalanə, ca palə də jaalanə, ca dzə ka tsakə jaalanə.

³ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi bəra'inə ηga bukanyiiitə a ma ləkaləkatətə. Wata, ma nya fa əsə, bəra'inə ηga uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii a ba, "Shiwa!"

⁴ Wata əndə'i madizə təhwə a shigi. Ma əndətə a ba'akii, kə vii ənji ka ci magərə ηgila purəjanə, ənjə a vii ka ci baawəda ηga gunutə də panə asəkə duuniya, ənji shiŋkinə a bəələshine.

⁵ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi makkənə ηga bukanyiiitə a ma ləkaləkatətə. Wata, ma nya fa əsə, makkənə ηga uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii a ba, "Shiwa!" Ma nya tsaamə, wata nya nee ka madədəŋwə təhwa. Ma əndətə a ba'akii, da i sə ηga gəla də uushi'inə aciikii nə ci.

⁶ Wata nya fa wabənə əsə makə uura ηga əndə ahada uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii, ca ba, "Reeta ηga taasawa ηga səkəŋwə tanə taa taasawa da reeta ηga jika tanə dərəginə ənji də kwaba ηga ka uusəra rəŋwə! Amma ga ənjə a saawee ka maara da ma'i inaba."

⁷ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi ənfwadənə ηga bukətə a ma ləkaləkatətə. Wata, ma nya fa, ənfwadənə ηga uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii a ba, "Shiwa!"

⁸ Ma nya tsaamə, wata nya nee ka dəfwa'a nga təhwa. Ma əndətə a ba'akii, 'Wa' nə ləməkii. Ha nga ndzaanə nga maməətə ənjə a dzə də nə'unə tə ci ba'ə ba'a. Kə vii ənji ka tii baawəfa agyanə əndə'i purəjanə rəjwə agi ənfwadə nga duuniya ka bəələ ənji də ηgila purəjanə, i də madəfənə, i də bwaneanyinə, i də dabanyinə nga bilinə.

⁹ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi tufənə nga bukatə a ma ləkaləkatətə. Nya tsaamə aatsa ha nga də sataka ka Əntənfə, wata nya nee ka ma'yanyinə nga ənjitə bəələgi ənji putə nga waaza wabənə nga Əntənfə, acii kə ndzaa tii ka ənji goonğa agi waazanatii.

¹⁰ Təya ka vurənə də ηgeerənə, əjki tii, "Ya'ə Slandana, Maduunəkii, Malaabakii, Əndə goonğa. Ca'ə guci gəraniinə la gəjwanaaku agyanə ənji *duuniya putə nga bələnə tiinə, ha də ka tii cibə kwa?"

¹¹ Wata ənjə a vii ka taa wu agitii marəma, əjki ənji ka tii, "Gəreemə gi'u zəku'i, kaa lanənə nga ndzəkəjushi'inuunə a mbu'u, waatoo guvii-slənənyinə goonə ətə ci ənjə a bəələgi makə sətə bəələgi ənji tuunə noonə." *

¹² Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi kuwanə nga bukatə a ma ləkaləkatətə. Ma nya nee, wata gəgədzənə nə hanyinə də ηgeerənə, uusəra a dəgi jakə jakə makə mandə kəbənə, ləgidə əsə,

---

6:8 6.8 Irim. 14.12; Əzaki. 14.21; Hoos. 13.14. **6:9 6.9** 1.2,9; 12.11,17; 19.10; 20.4; 1 Yooh. 1.1-2. **6:10 6.10** 18.24; Jab. 13.2-3; Dzək. 32.43; Luka 18.7. * **6:11 6.11** marəma: 3.5,18; 4.4; 7.9,13; 19.8,14; Isaa. 61.10.

ca dʒagi dizə yarə yarə makə idəna.

¹³ Kwaalyanə nə tikisanyinə aa duuniya makə poo nga mana ənfutə ɟaŋgəzətə məda.

¹⁴ Səkəntaŋfə a fuudəgi makə ədza, ca rarə'igi. Giŋunyinə da təpure ətə ahada uunəvə patə, pooshi tii ma'ə ka hatii nga ŋukə.

¹⁵ Ma meeminə nga duuniya da gayinə, da gayinə nga soojiinə, da ənji ɟəna, da madiigərə ənji, da patənə nga hara ənji, maviinə da dimwanyinə patə, kə huyi tii ka umbənə aagi giŋunyinə da burəhənyinə.

¹⁶ Təya ba ka giŋunyinə da faariinə, "Uulyaanəmə keenə, una umbee keenə acii ga Əndətə dasə asəkə dəgələ ŋwanuunə a nee keenə, una umbee keenə acii cibətə nə *Uundzə Baga a da keenə putə nga mabətəsəkaakii.

¹⁷ Acii kə mbu'ya bwaya uusəra nga mabətəsəkati. Wu saŋə na mbee ka sə'watəna?"

7

Ənji *Isərayiila dəbu'u ɟya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə

¹ Ma daba'əkii, kə nee nyi ka malaa'ikanyinə ənfwadə kəŋə kəŋə, rəŋwə taa ka ŋgutə pureŋanə nga duuniya. Makəəsəkii aciitii nə mədənyinə ənfwadə nga duuniya, acii ga mədə

6:12 6.12-13 8.5,12; 11.13,19; 16.18; Yaw. 2.10; Mat. 24.29. **6:14** 6.14 16.20; 20.11; Isaa. 34.4; Ibər. 1.11-12. **6:15 6.15** Isaa. 2.10,19,21; 24.21. **6:16 6.16** 5.7; Hoos. 10.8; Luka 23.30. **6:17 6.17** Yaw. 2.11; Nahu. 1.6; Zeef. 1.14-18; Mal. 3.2.

a əgya taa aanə hanyinə taa aanə uunəvə taa ka ənfwa.

² Wata, ma nya nee, əndə'i malaa'ika a jiga da tsaanwə da i sə nga da də sagida nga Əntanfə mambədəkii aciikii. Ca ngəree ka uurakii, ca ba ka malaa'ikanyitə ənfwadə ətə vii Əntanfə ka tii baawəda nga cibeənə ka duuniya da uunəva,

³ əŋki ci ka tii, "Goonə cibee ka duuniya i uunəva taa ənfuginə zəku'i, see maa daadaviinə sagida aakəŋwacii ənji nə'unə tə Əntanfə gaamə."

⁴ Wata ənjə a ba ka nyi oo'i, ma laŋənə nga ənjitə dīi ənji sagida aakəŋwaciitii, dəbu'u gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə. Aji slikerənyinə pu'u aji bəra'i nga ənji Isərayiila shigi tii.

⁵ Waatoo, kə dīi ənji sagida ka ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga Yahuda; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga Ruubinə; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga Gada;

⁶ ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga Asarə; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga Nafətəlima; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga Manasa;

⁷ ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga Simiyoonə; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga *Leewi; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga Isakara;

⁸ ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji slikerənə nga Zabuloonə; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i aji

---

7:1 7.1 9.14-15; Irim. 49.36; Dan. 7.2.   **7:3 7.3** 9.4; 14.1,3; 22.4; Əzaki. 9.4,6.   **7:4 7.4-8** 14.1,3; 21.12-13.

slikərənə nga Yusufu; ənji dəbu'u pu'u aji bəra'i
agi slikərənə nga Beejaminə əsə.

⁹ Ma daba'əkii, ma nya tsaamə, wata nya nee
ka dabaala, pooshi baanatənə acii laɣənətii. Taa
ɣutə slikərənə patə, davə nə tii, uuranyinə da
hanyinə nga duuniya patə, davə nə tii. Kəɣə
kəɣə nə tii patə akəɣwacii dəgələ ɣwanjuunə da
akəɣwacii Uundzə Bagata. Taa wu agi ənjita, da
i marəma ashikii nə ci, taa wu da i ba nga slifa
aciikii əsə, ka dəlaginə də Əntaɣfə.

¹⁰ Təya ɣgəree ka uuratii, təya ba,
“Kə kuyirii inə tə Əntaɣfə.

Dasə nə ci asəkə dəgələ ɣwanjuunə.
Kə kuyirii inə tə *Uundzə Baga əsə,
acii daciitii shi luupaanə.”

¹¹ Patənə nga malaa'ikanyiitə ɣuɣutə də dəgələ
ɣwanjuunə kəɣə kəɣə, da ɣayiita da i uushi'iitə
ənfwadə da i əpinətii, təya ɣərə'waanə
akəɣwacii dəgələ ɣwanjuunə, təya paslə tə
Əntaɣfə,

¹² təya ba, “*Aamiina. Nga Əntaɣfə gaamə nə
shiinə, da ɣawuunə, da baawəda. Kuyirii amə
tə ci, ama dəla də ci, ama dʉunətə tə ci nga ha'ə
ndəɣwə ndəɣwə. Aamiina.”

¹³ Wata rəɣwə agi ɣayiitə a ləɣwa ka nyi, əɣki
ci, “I wu saɣə nə ənjitsə da i marəma ashitəya?
Dama shi təya?”

¹⁴ Nya ba ka ci, “Mashiimə nyi dʉi ɣawaaki,
see hə shii.” Əɣki ci ka nyi, “Ma ənjitsa,
tii sə'watə bwaya ɣərə'a'wa, təya kubəgi

marəmənyinatii də idənə nga *Uundzə Baga, ca ənəgi tyaslyaslyə.

¹⁵ Ci dii tii kənjə kənjə akənjwacii dəgələ *ɲwanjuunə nga Əntanjə, təya paslə tə ci vədə da uusəra asəkə kuvaakii. Ma Əndətsə dasə asəkə dəgələ ɲwanjuunə, ka nəhənə nə ci tə tii.

¹⁶ Pooshi mədfənə taa ma'igiirənə na da tə tii ma'ə, pooshi uusəra na ətsa tə tii ma'ə, pooshi matsəfəha əsə.

¹⁷ Acii ma Uundzə Bagatsə akənjwacii dəgələ ɲwanjuunə, ci na ndzaa ka məgəratii, ca kərə tə tii ka gəərə nga ma'iitə ca vii əpinə, təya sa davə. Kadə nə Əntanjə a taadəgi ka tii kiinə agitii.” *

8

Əndzəginə nga *Uundzə Baga mədfənə nga buka a ma ləkaləkatə

¹ Uundzə Bagatə a ənə ka əndzəgi mədfənə nga bukatə a ma ləkaləkatətə. Wata dza'ə shikə shikə ənjə a zavə dadagyə nga reeta nga tibisa.

² Wata nya nee ka malaa'ikanyinə mədfə. Tii nəndə kənjə kənjə akənjwacii Əntanjə. Ənjə a vii ka tii uutəmanyinə mədfə. *

³ Əndə'i malaa'ika a shi da i kwalakə nga əndzənə aciikii nga dəzə də urədyə. Ca shi, ca kənjaanə abii ha nga də sataka ətə ghənyi ənji

---

7:14 7.14 1.5; 22.14; Jab. 51.9; Dan. 12.1; Mat. 24.21. **7:15** 7.15 21.3. **7:16 7.16** Isaa. 49.10. * **7:17 7.17** 5.6; 21.6; Yooh. 10.10,11; Əzaki. 34.11-16,23-24; kiinə: 21.4; Jab. 126.5-6; Isaa. 25.8. **8:1 8.1** Zak. 2.17; Hab. 2.20. * **8:2 8.2** uutəmanyinə: Jasə. 6.4,6; Mat. 24.31.

də əndzənə. Ənjə a vii ka ci urədyə lanə kaa ca tsakəvə aagi də'wa nga ənji nga Əntanfə patə, ca dəzə agyanə ha nga də sataka nga əndzənə akəŋwacii dəgələ ŋwanjuunə.

⁴ Wata makiirənə nga urədita da də'wa nga ənji nga Əntanfə a dəzə aadəgyə acii malaa'ikata, ca mbu'u aakəŋwacii Əntanfə.

⁵ Ma daba'əkii, malaa'ikatə a ŋgərə kwalakə nga urədita, ca fədfəvə ila nga guutə anə ha nga də sataka aasəkəkii, ca kyagərə kwalakəkii aasəkə duuniya. Wata wazənə makə dzanə nga vənə da i pyapidənə makə pyapidənə nga vənə da i gəgədzənə nga hanyinə.

Uutəmanyinə

⁶ Wata malaa'ikanyiiətə mədəfə da i uutəmanyinatii a tasəka kaa təya ədə uutəmatii.

⁷ Malaa'ika nga təkəŋwanə a ədə uutəmaakii: pii wata laarənyinə da gunə gwazə da idəna ca əja aanə duuniya. Wata purəjanə rəŋwə agi makkə nga duuniya, kə ətsagi; purəjanə rəŋwə agi makkə nga ənfuginə əsə, kə ətsagi; patənə nga katə'wə kuzəna, kə ətsagi.

⁸ Bəra'inə nga malaa'ika a ədə uutəmaakii əsə. Wata ənjə a ŋgərə uushi makə maduunə giŋwə ətə ca ətsa, ənjə a kagərə aagi uunəva. Wata purəjanə rəŋwə agi makkə nga uunəvə a zhi'igi ka idəna.

8:3 8.3 5.8; Shig. 30.1,3.   **8:5 8.5** 4.5; 6.12-13; Leew. 16.12; Əzaki. 10.2.   **8:7 8.7-12** 9.15,18; Əzaki. 5.2,12.   **8:7 8.7** Shig. 9.23-25.   **8:8 8.8** 16.3-4; Shig. 7.20,21.

⁹ Patənə nga uushi'iitə da i əpinə amatii agi uunəvəta, kə məətəgi tii. Patənə nga kumbawalənyitə davə əsə, kə biiyigi.

¹⁰ Makkənə nga malaa'ika a ədə uutəmaakii əsə. Wata mađuunə tikisa a kulyagərə dadagyə, ca dzə də hənənə makə garəkuwa. Aagyanə purəjanə rəjwə agi makkə nga gəərənyinə da gu'u ma'inə kulyagərə tikisakii.

¹¹ Ma ləmə nga tikisakii, 'Ngərəkikinə'. Wata purəjanə rəjwə agi makkə nga ma'inə a dāgi ngərəkiki. Ənji lajə məəki acii ngərəkikinə nga ma'inəkii.

¹² Ənfwadənə nga malaa'ika a ədə uutəmaakii əsə. Wata kə gali purəjanə rəjwə agi makkə nga bərənə nga uusəra da ləgidə da nga tikisanyinə. Pooshi bərənə ka purəjanə rəjwə agi makkə nga kanə nga uusəra, ha'ə nə vədə əsə.

¹³ Ma daba'əkii, nya tsaamə, nya nee ka zhira ca lədə agintənfə. Ca tuu də ngeerənə, "Kawa'ə! Kawa'ə! Kawa'amə ənji duuniya! Madə kə əgi malaa'ikanyitə mbədaanə makkə tə uutəmanyinatii, ka kulyaanənə nə cibə koonə lajə."

9

¹ Wata malaa'ika nga tufənə a ədə uutəmaakii. Ma nya tsaamə, wata nya nee ka tikisa ətə kulyagərə aa duuniya. Ənjə a vii ka ci uuzənə nga makuvə nga makurəjə gu'u nga zanə. *

8:11 8.11 Irim. 8.14. **8:12 8.12** 6.12-13; Isaa. 13.10; Əzaki. 32.7-8. * **9:1 9.1** makurəjə gu'u: 11.7; 20.1; Ayb. 26.6; 28.22; Luka 8.31; 2 Piita 2.4.

² Tikisakii a wunəgi ma nga gu'ukii. Wata makiirənə a pukyagi asəkə gu'ukii makə ətsanə nga maduunə kuva, ca əndəgi uusəra da səkəntənfə.

³ Ayiwanyinə a shigi agi makiirənəkii aasəkə duuniya. Ənjə a vii ka tii tsarə nga baawəda nga həəhənə makə nga arədədənə.

⁴ Ənjə a ba ka tii, ga təya cibee ka kuzəna taa ka ηgutə tsarə nga ba da ənfuginə. Amma, wa təya cibee ka ənjitə pooshi sagida nga Əntənfə akəηwaciitii tanə.

⁵ Ənjə a vii ka tii rəgwa nga cibeenə ka tii nga ləgidə tufə, amma ga təya bəələgi tə tii. Ma zəmənə nga cibəkii əsə, makə ətə ci əhənə nga arədədənə a zəmə ənda.

⁶ Ma agi ləgidətə tufə, ka alənə nə ənji shiηkinə wa, amma paa tii ka upaanə shaηə. Ka uudənə nə tii məətəginə, amma ka huyinə nə wa aciitii.

⁷ Ma ayiwanyinəkii, makə təhinə nga paginə nə tii, da i uushi makə dara əndzənə agyanətii. Makə nga ənji shiηkinə nə kəηwaciinətii əsə.

⁸ Makə shiηkinə nga makinə nə shiηkinətii də gərənə. Linyinətii əsə, makə ətə a ma livara.

⁹ Ma a ədzəmətii, tə'i uushi makə kərəmə nga tibisa. Makə wazənə nga mootə-təhinə laηə, təya dzə ka panə, nə bəbu'watii ka wazənə.

¹⁰ Ma gazhatii da zəmənə nga əhənətii, mbərə mbərə da nga arədədənə. Da gazhatii nə tii da baawəda nga cibeenə ka ənji nga ləgidə tufə.

9:2 9.2 'Wat. 19.28; Shig. 19.18.   **9:3 9.3-11** Shig. 10.12-20.

9:4 9.4 7.2-3.   **9:6 9.6** Ayb. 3.21; Irim. 8.3.   **9:7 9.7** Ayb. 39.19-20; Yaw. 2.4.   **9:8 9.8** Yaw. 1.6.   **9:9 9.9** Yaw. 2.5.

11 Tə'i nwanwatii, malaa'ika nə ci. Aaciikii ba'avə ənji makurənjə gu'u nğa zanə. Ma ləməkii də uura *İbəraaniya, Abadanə. Də uura Gərikə əsə, Apooliyanə, makə banə, əndə zaginə.

12 Ma kawa'amə nğa təkənjwanə, kə dzəgi. Ma daba'ə ətsa, tə'i kawa'anyinə bəra'i na shi.

13 Wata malaa'ika nğa kuwanə a ədə uutəmaakii. Ma nya fa, wata əndə'i uura a shigi danə tanğalanyinə ənfwadə nğa ha nğa dfa sataka, ətə ghənyi ənji də əndzənə akənjwacii Əntanjə.

14 Uurakii a ba ka kuwanə nğa malaa'ikata, ənki ci, "Kapaa tə malaa'ikanyitə ənfwadə ətə shi ənjə a anəgi tə tii a gəərə Ufəratisa."

15 Wata kuwanə nğa malaa'ikatə a kapaa tə tii. Ma təya, kə tasəkapaa ənji tə tii ka slənənə agi saa'ita, waatoo, agi tibisəta nğa uusərata nğa ləgidəta da nğa fəzəta. Ma slənətii, bəələginə tə patənə nğa purəjanə rənjwə agi makkə nğa ənja.

16 Wata soojiinə a shi a ba'a təhinə. Kə bii ənji ka nyi lajənətii: miliyoonə gya'ə bəra'i.

17 Wiinə makə sətə nee nyi ka təhinə da ənjitə a ba'atii agi uushi'iitə bəarii ənji ka nyi: ma ənjitə a ba'a təhinəkii, tə'i kərəmə nğa tibisa a ədzəmətii dizə makə gunə da shigəna da shishima shishima. Ma nə nğa təhinəkii, makə nğa livarənyinə. Gunə da makiirənə da baruuda ətə ca tsakə iza'unə ca bujika da matii.

18 Də ha'ə bəələgi ənji tə purəjanə rəŋwə agi makkə ŋga ənja, waatoo, də guuta da makiiriita da baruudətə ca bujika a ma təhiita.

19 Aci da matii da da gazhatii nə baawəda ŋga təhinəkii. Ma gazhatii, makə ŋga rəhunə da nəkii nə tii. Də ci ci təya iidə ənja.

20 Ma ənjitə mbədaanə ətə mabəələgimə uushi'iitsə tə tii, pooshi tii baanə ka Əntaŋfə. Paa tii bwasee ka bwaya slənatii. Mabwaseemə tii ka paslə ginaajinyinə da uuləminə ŋga əndzənə taa ŋga ŋgutə tsarə ŋga tibisa taa ŋga faara taa ŋga ənfwa. Ma uushi'iitsə cii təya paslə, paa tii ka nee ka uushi'inə, paa tii ka fa uushi'inə, paa tii ka mbee ka wiinə əsə.

21 Ma ənjitsa, pooshi tii baanə ka Əntaŋfə, paa tii bwasee ka bəələhiinə da d'aada sə ŋga hiila, paa tii bwasee ka aləhiinə da hərənə əsə.

10

Malaa'ika da uundzə ləkaləkatə aciikii

¹ Ma daba'əkii, nya nee ka əndə'i maduunə malaa'ika ca jima dagintaŋfə da i kurabiinə ashikii da i məŋganə anəkii. Makə uusəra nə kəŋwaciinəkii ka bərənə. Makə ənfwə ŋga gunə nə shiraŋəkii əsə.

² Tə'i uundzə ləkaləkatə mawunəkii aciikii. Ca ka sədə ciizəmanəkii anə uunəva. Ma sədə madzənəkii əsə, anə hanyinə.

³ Ca ŋgəree ka uurakii, ca 'wa makə tuunə ŋga livara. Wata dzanə ŋga vənə mədəfə a muu.

9:20 9.20-21 16.9; Shig. 20.13-15. **9:20 9.20** Dan. 5.4,23; Jab. 135.15-17; Isaa. 44.9-20. **10:1 10.1** 4.3. **10:2 10.2** 5.1; 10.8. **10:3 10.3** Irim. 25.30-31; Hoos. 11.10.

⁴ Makə muyi tii, ma ətsə kaa nya naahə, wata ma nya fa, əndə a wabya da nyi dadagyə. Əŋki ci ka nyi, “Ga ha naahə sətə bii dzanə ŋga vənə mədfəfə, wa ca ndzaa ma'umbeekii.”

⁵ Wata malaa'ikatə kəŋaanə anə uunəva da anə hanyinə a madfee ka ciinəkii ŋga ciizəmanə aadəgyə,

⁶ ca jidfəgi də ləmə ŋga Əntanfə ətə da i əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Ci tagii ha dadagyə da ha a panə da uunəva da i uushi'iitə asəkətii patə. Malaa'ikakii a ba, “Pooshi səkəpaanə ma'ə!

⁷ Ma saa'itə nə mədfəfənə ŋga malaa'ika a ədə uutəmaakii, saa'ikii nə Əntanfə a uudəpaa aniya ŋga ma'umbee uushaakii makə sətə bii ci ka lyawarənaakii, waatoo anabiinaakii.”

⁸ Wata uuratə fii nyi ca wabə da nyi dadagyə a ənə ka banə ka nyi, “Duu, luuwu mawunə ləkaləkətətsə acii malaa'ikatsə kəŋə anə uunəva da anə hanyinə.”

⁹ Nya dzə aabii malaa'ikata, nya ba ka ci, “Vii ka nyi uundzə ləkaləkətətsa.” Əŋki ci ka nyi, “Ŋgəruu, ha tsəbəgi. Ma a maku, ka fanə nə hə ndikə ndikə makə moozəŋa. Amma ka hwarakəginə a səkəku.”

¹⁰ Nya luu uundzə ləkaləkətətə aciikii, nya tsəbəgi. Ma nya fa, ndikə ndikə makə moozəŋa. Amma, makə ndagərə nyi, ma nya fa, kə hwarakəgi a səkəki.

¹¹ Əŋki əŋji ka nyi əsə, “Tyasə, ka ənənə nə hə ka də anabaakwaanə agyanə hanyinə

da slikərənyinə da uuranyinə lañə da agyanə meeminə lañə.”

11

Seedawanyinə nga Əntanfø bəra'i

¹ Wata ənjə a vii ka nyi uushi makə zala nga gəla də uushi'inə. Əñki ənji ka nyi, “Madətə, duu, ha gəlatə maduunə kuvə nga Əntanfø da ha nga də sataka, ha baanatə tə ənjitə ca paslə tə Əntanfø asəkəkii.

² Amma ga ha gəla da i babara nga ba'a nga kuvəkii, acii kə vii ənji babarakii ka ənjitə mashiimə tə Əntanfø. Kadə nə təya wiigi'itə vəranə nga Əntanfø nga ləgidə ənfwadə pu'unə aji bəra'i. *

³ Kadə nii kya sləkee ka seedawanyinaaki bəra'i da i kəjeerənə təguunə ashitii, təya də anabaakwaanə agi baanə dəbu'u rəñwə da gya'ə bəra'i da kuwa pu'unə.”

⁴ Ma seedawanyiitsa, kəñə kəñə nə tii akəñwacii Slandanə nga duuniya. Tii nə ənfwə zayitunə bəra'i da garəkuwanyinə bəra'i.

⁵ Patənə nga ənjitə mwayi cibeənə ka tii, ka shiginə nə gunə a ma seedawanyiitsa, təya zamagi də ənji daawaanatii. Də ha'ə bəələginə tii tə ənjitə ca moo cibeənə ka tii.

11:1 11.1 21.15. * **11:2 11.2** Jab. 79.1; Luka 21.24; ləgidə ənfwadə pu'unə aji bəra'i: 12.6,14; 13.5; Dan. 7.25; 12.7. **11:4 11.4** Zak. 4.1-3,11-14; Yooh. 8.17. **11:5 11.5** 2 Meem. 1.10; Jab. 97.3; Irim. 5.14.

⁶ Tə'i tii da baawəda nga tənagi vənə ka ndzəmənə agi saa'yatə ci təya dā anabaakwaanatii. Tə'i tii da baawəda əsə nga zə'wee ka ma'inə ka idəna. Tə'i tii əsə da baawəda nga kyaanə ka duuniya taa ngutə tsarə nga bwaya uushi patə ka saa'yatə ci təya moo.

⁷ Madə kə uudəpaa tii slənatii, ka shiginə nə daba asəkə makurənjə gu'u nga zanə, ca pa da tii, ca mbee ka tii, ca bəələgi tə tii.

⁸ Kadə nə ənjə a bwasee ka wunyinatii anə rəgwa asəkə maduunə vəranə. Də wabənə asəkə wabənə ikə ənji ləmə nga vəranəkii, waatoo *Sadooma taa Misəra. Davə gwa'avə ənji tə Slandanətii. †

⁹ Ənji nga hanyinə da uuranyinə kama kama da slikərənyinə kama kama na tsaamə watii nga baanə makkə da reeta. Pooshi ənji na kapaa rəgwa, ənjə a ngədfəgi tə tii.

¹⁰ Kadə nə ənji *duuniya a dā moodasəkə putə nga mətənə nga anabiitə bəra'i, acii ma təya, kə kira tii ka tii ciba. Putə nga mətənətii nə təya dā kumənə, təya viishi uushi'inə ahadatii.

¹¹ Ma daba'a baanə makkə da reeta, əpinə a shi da ma əntənfə, ca dzəgərə aa matii, təya madətə. Patənə nga ənjitə nee ka tii, ka ngwaləginə nə tii ka shaṅə.

¹² Wata anabiitə bəra'i a fa wabənə dadagyə. Ca ba ka tii də ngeerənə, “Ngiramə aa hanə!”

11:6 11.6 Shig. 7.17-19; 1 Meem. 17.1; Yak. 5.17. **11:7 11.7** 13.1-2; 17.8. † **11:8 11.8** Luka 13.33-34; Sadooma: 'Wat. 18.20; Isaa. 1.10; Əzaki. 16.46; Misəra: Shig. 3.16-19; 7.3-5. **11:10 11.10** Yooh. 16.20. **11:11 11.11** Əzaki. 37.9-10.

Ənji daawaanatii a tsaamə tə tii, təya ndərə aadəgyə agi məzhidəkwatyaminə.

¹³ Ma ka saa'ita, kadə nə bwaya gəgədzənə nga duuniya a də. Purəjanə rəjwə agi pu'u nga vəranəkii na waalagi, ənji dəbu'u mədəfə na məətə agi gəgədzənə nga hanyinəkii. Mbədaanə nga ənjə a ɲgwaləgi ka shaɲə, təya dəla də Əntaɲfə nga dadagyə.

¹⁴ Ma kawa'amə nga bəra'inə, kə dzəgi. Ma daba'ə ətsa, ka shinə nə kawa'amə nga makkənə pii.

Mədəfənə nga uutəma

¹⁵ Mədəfənə nga malaa'ika a ədə uutəmaakii. Wata nya fa uuranyinə dadagyə, təya ba də ɲgeerənə, əɲki tii, “Ma baawəda nga də ɲwanjuunə agyanə duuniya, acii Slandanaamə da Matadəkəyaakii. Ka dənə nə ci ɲwanjuunə nga ca'ə ndəɲwə ndəɲwə.”

¹⁶ Wata gayiitə pupusərə aji ənfwadə ətə dasə dasə asəkə dəgələ ɲwanjuunatii akəɲwacii Əntaɲfə, təya gərə'waanə akəɲwacii Əntaɲfə ka paslənə tə ci,

¹⁷ təya ba,
 “Slandaniinə Əntaɲfə, Maduunəkii,
 hə nəndə əndzə'i, hə nəndə ɲukə əsə.
 Kə kuyirii inə tə hə
 ɲga slənənə də maduunə baawədaaku,
 ha də ɲwanjuunə.

11:12 11.12 2 Meem. 2.11; Slənə 1.9. **11:13 11.13** 6.12-13; Əzaki. 38.19-20. **11:15 11.15** 4.11; Shig. 15.18; Jab. 22.29-30; Dan. 2.44; 1 Koor. 15.24-28. **11:16 11.16** 4.4. **11:17 11.17** 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6,15; 21.22; Am. 4.13; 2 Koor. 6.18.

18 Ma ənjitə pooshi agi nə'unə tə hə, kə bəzəgi səkətii.

Mabətəsəkaaku boo, kə uugi mbu'yanə, waatoo, saa'i nga dfa gəŋwanə ka maməətə ənja. Kə mbu'ya saa'i nga vii shikwa ka ənji paslənə tə hə əsə, waatoo, anabiinə da patənə nga ənjaaku, uuji ənji da madiigərə ənji patə ətə ca ŋgwalə tə hə. Kə mbu'ya saa'i nga zamagi də ənjitə ca zagi də duuniya."

19 Ma daba'əkii, ənjə a wunəgi maduunə kuvə ŋga əntanfə dadagyə, ənjə a nee ka *mbyaka da i aləkawalə ŋga əntanfə asəkəkii asəkə maduunə kuvəkii. Wata pyapıdənə makə ŋga vənə da i gəgədzənə ŋga hanyinə da i madiigərə laara ci ənjə a nee, ənjə a fa wazənə makə dzanə ŋga vənə. †

12

Əndə'i minə da rəhunə

¹ Wata əndə'i sə ŋga hurəshishinə ka şanə a jigagi agintanfə, waatoo, tə'i minə. Uusəra nə kəjeerənətə. Anə ləgidə kii ki sədətə, da i madijənə ŋga tikisanyinə pu'u aji bəra'i anətə əsə.

² Ma minəkii, də dəsəka nə ki. Agi bərakənə nə ki, kya dzə də tuunə acii zəmənə ŋga pawa.

³ Əndə'i sə ŋga hurəshishinə a jigagi əsə agintanfə, waatoo, tə'i əndə'i uushi makə madizə

11:18 11.18 19.5; Jab. 2.1-5; 110.5-6. † **11:19 11.19** 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Ayb. 38.22-23; mbyaka: 1 Meem. 8.1,6. **12:1 12.1** Isaa. 7.14; 26.17.

maduunə rəhunə da i nəkii mədəfə, da i ma-panyinə pu'u anəkii əsə. Taa ngutə rəjwə agi nəkii ətsə mədəfə, da i dara nwanjuunə. *

⁴ Kə slyaabagərə gazhakii purəjanə rəjwə agi makkə nga tikisanyinə agintanfə, təya kwaalyagərə aa duuniya. Rəhunəkii a kəjaanə akəjwacii miitə ca bərakə, kaa ca tsəbəgi pii tə uuzəətə cii ta poo.

⁵ Wata kya poo uundzə ngura. Ma ca, ci na da nwanjuunə agyanə patənə nga slikərənyinə də zala tibisa. Makə pwayi ki uuzənəkii, wata ənjə a vagi, ənjə a kərəgi ka Əntanfə aanə dəgələ nwanjuunaakii.

⁶ Minəkii natə əsə, kə huyipaa ki satə aa bilə, ka hatə hadatəgi Əntanfə ka ki. Davə kaka'ə ənji tə ki nga baanə dəbu'u rəjwə da gya'ə bəra'i da kuwa pu'unə. †

⁷ Wata panə a hwadəgi dagyə. I Mikayilu da malaa'ikanyinaakii ca pa tə rəhuutə tii da malaa'ikanyinaakii.

⁸ Amma, wata ənjə a mbee ka rəhuutə da malaa'ikanyinaakii. Mabwaseemə ənji ka tii dadagyə ma'ə.

⁹ Wata ənjə a kyagərə maduunə rəhuutə aa duuniya. Ci nə rəhuutə nga njukə njukə, ətə dəkəvə ənji ka ci ləma, "İbəlisa" taa "Seetanə". Ci ca gəpə də ənji *duuniya patə. Kə kyagərə ənji tə tii da malaa'ikanyinaakii patə aa duuniya.

---

* **12:3 12.3** rəhunə: 12.7,9,13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan. 7.7,24. **12:4 12.4** Dan. 8.10. **12:5 12.5** 19.15; Jab. 2.9. † **12:6 12.6** 1 Meem. 17.1-7; 19.5-7; Mat. 2.13; baanə 1260: 11.2. **12:7 12.7** Dan. 10.13; Yahu. 9.

10 Wata nya fa əndə'i uura ca wabə də
 ngeerənə dagyə, əŋki ci, †

“Kə luupaa Əntaŋfə taamə,

kə baarii ci ngeerənaakii da nwanjuunaakii.

Kə baarii Matadəkəyaakii baawədaakii əsə,

acii ma əndənə ca wula tə ndzəkəŋushi'inaamə

akəŋwacii Əntaŋfə vədə da uusəra,

kə kəshi ənji tə ci, ənjə a kagərə aa panə.

11 Kə jaalii ndzəkəŋushi'inaamə agyanəkii §

də baawəda nğa idənə nğa Uundzə Baga

da putə nğa seedanatii agyanə goonğaənə,

təya vigi əpinatii, pooshi tii ubi wa.

12 Acii ha'ə, wa ha dadagyə a dfa maŋushinə,

wa ənji davə patə a dfa maŋushinə əsə!

Amma, ma duuniya da uunəva, kə kullii anətii,

acii kə jiməgərə Seetanə aagitii.

Ka mabətəsəkə nə ci ka shaŋə, acii kə shii ci,

gusə mbədaanə saa'yaakii.”

13 Makə nee rəhuutə oo'i, kə kyagərə ənji tə ci
 aa duuniya, ca 'watəgi laakəənə tə miitə pwayi
 uundzə nğurəta.

14 Amma ənjə a vii ka miitə bəbu'wə nğa
 maduunə zhira, kaa kya lədfəgi satə aa bilə ka
 hatə dīi ki davə. Davə kaka'ə ənji tə ki nğa fəzə
 makkə da reeta. Jamə satə acii rəhuuta. *

12:9 12.9 20.2; 'Wat. 3.1; Isaa. 14.12; 27.1; Luka 10.18; Yooh. 12.31. † **12:10 12.10** 4.11; 11.15; əndənə ca wula tə ənja: Ayb. 1.9-11; Zak. 3.1. § **12:11 12.11** 6.9; Mat. 16.25; Uundzə Baga: 5.6; 1 Yooh. 2.14; 5.4. **12:12 12.12** 18.20. * **12:14 12.14** fəzə makkə da reeta: 11.2.

¹⁵ Wata rəhuutə a vushi ma'inə da makii atsa miitə makə huyinə nga gəəra, kaa ma'iitə a shii vaanənə tə ki.

¹⁶ Amma kə cakə hanyinə tə ki. Waatoo, kə tsagərə hanyinə kurənjə, ca ndagi ma'iitə vushi rəhuuta.

¹⁷ Wata səkə nga rəhuutə a bəzəgi aashi miita. Ca dzə ka panə da harii mavudatə patə. Tii ca nə'u bariya nga Əntanjə, təya kəsətə tənə tənə tə wabəətə bəarii Yeesu ka ənja.

¹⁸ Wata rəhuutə a dzə, ca kənjaanə anə ndəra.

13

Dabanyinə bəra'i

¹ Ma daba'əkii, wata nya nee ka əndə'i daba ca shigi dagi uunəva. Pu'u nə mapanyinə anəkii, mədəfə nə nəkii əsə. Taa ηgutə rənjwə agi mapanyinəkii, tə'i dara ηwanjuunə anəkii. Taa ηgutə rənjwə agi nənyii-tsə mədəfə əsə, tə'i ləmə ətə ca bərapaa tə Əntanjə ashikii. *

² Ma dabatsə nee nyi, kə pusha ci tə bwaya. Ma sədəkii əsə, kə pushashi tə sədə nga uushi makə shiməderənə. Makə nga livarə nə makii. Kə vii rəhuutə ka dabakii ηgeerənaakii da ηwanjuunaakii da maduunə baawədaakii.

³ Ma rənjwə agi nənyinə nga dabatsa, tə'i maduunə baavə dəvə. *Duuniya patə, kə dīi ka tii ka sə nga hurəshishinə, acii pooshi dabakii

---

12:17 12.17 6.9; 11.7; 13.7; Dan. 7.21. * **13:1 13.1** uunəva: Dan. 7.3; daba: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3,7-13; 19.20; Dan. 7.3-8,21,25. **13:2 13.2** 2 Tees. 2.9.

əŋki acii uyikii, amma kə əmbəgi. Wata təya nə'u tə ci.

⁴ Təya paslə tə rəhuuta, acii kə vii ci ka dabatə baawədaakii. Təya paslə tə dabatə naakii əsə, təya dzə də banə, “Wu sanə nəndə makə dabatsa? Wu nəndə panə da ca?”

⁵ Ənjə a vii ka dabatsə rəgwa kaa ca mbudə naakii na, ca wabə bwaya uushi'inə aashi Əntanfə, ənjə a kapaa tə ci da baawəda ŋga dfanə ha'ə ŋga ləgidə ənfwadə pu'unə aji bəra'i.

†

⁶ Ca 'watəgi dzaananə tə Əntanfə da tə ləməkii, da ha ŋga ndzaanaakii, da patənə ŋga ənjitə dadagyə.

⁷ Ənjə a vii ka ci rəgwa kaa ca pa da ənjaakii, ca mbee ka tii. Ənjə a vii ka ci baawəda agyanə taa ŋgutə slikərənə, da uura da taa ŋgutə hanyinə əsə.

⁸ Patənə ŋga ənjinə a duuniya, ka paslənə nə tii tə ci. See ənjitə nyaahə ənji ləmətii aasəkə ləkələkatətə dīi ləmə ŋga ənjitə ca upaa əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə asəkəkii, tii nəndə pooshi na paslə tə ci. Ma ləkələkatətə, ŋga Uundzə Baga ətə shi ənjə a bələgi. Daga ənji ma'ə matagamə duuniya nyaahə ənji. ‡

⁹ Maa tə'i əndə da liminə ŋga fanə, wa ca fa.

¹⁰ Ma əndətə kavə ənji ka kəsənə tə ci, ka kəsənə nə ənji tə ci. Ma əndətə kavə ənji ka bələnə tə ci də ŋgila purəjanə əsə, də ŋgila purəjanə nə ənjə a bələ tə ci. Acii ha'ə, wa ənji

13:3 13.3 17.8. **13:4 13.4** Jab. 89.7. † **13:5 13.5** Dan. 7.25; ləgidə 42: 11.2. **13:6 13.6** Dan. 11.36. **13:7 13.7** 12.17.

‡ **13:8 13.8** 3.5; Uundzə Baga: 5.6.

nga Əntanfø a ndzaa ndihə ndihə, təya sə'watə taa mi patə, təya dzə aakəŋwa də vii goŋgatii.

¹¹ Ma daba'əkii, nya ənə ka nee ka əndə'i daba ətə shigi agi hanyinə. Bəra'i nə mapa anəkii makə nga бага. Makə nga rəhunə nə ci ka wabənə əsə.

¹² Də baawəda nga dabatə nga təkəŋwanə nə ci ka slənənə akəŋwaciikii əsə. Ca tsəkuvə ənji *duuniya patə ka paslənə tə dabatə nga təkəŋwanə, waatoo ətə əmbəgi bwaya uyaakii.

¹³ Ma bəra'inə nga dabatsa, kə dfii ci sə nga hurəshishinə lanə. Ha'ə maa, kə kavə ci kaa gunə a jigagi dadagyə, ca kulya aa duuniya. Ginə nga taa wu a nee.

¹⁴ Ca gəpə də ənji asəkə duuniya də sə nga hurəshishinyinaakii ətə vii ənji ka ci rəgwa nga danə akəŋwacii dabatə nga təkəŋwanə. Ca ba ka tii, wa təya ghənətə uushi pusha tə dabatə dfavə ənji ka ci uyi də ŋgila purəjanə, amma ma'ə ci da i əpinə, kaa təya duunətə də ci.

¹⁵ Ənjə a vii rəgwa ka bəra'inə nga dabatsa, kaa ca ədəgərə əpinə aasəkə maghənə sətə pusha tə dabatə nga təkəŋwanə, kaa maghənə sətə a wabə, ca bəələgi patənə nga ənjitə pooshi ka paslənə tə ci.

¹⁶ Bəra'inə nga dabatsə a ənə ka kavə ənji patə, kaa təya dfavə sagida nga dabakii aa ciizəmatii taa aa kəŋwaciitii. Manjeevənə da masariinə, ənji gəna da maaghiinə, dimuyinə da

---

13:10 13.10 14.12; Irım. 15.2; 43.11; Luka 8.15. **13:11 13.11** Mat. 7.15. **13:13 13.13** 16.14; 20.8. **13:15 13.15-16** 14.9,11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Isaa. 44.5; Dan. 3.5.

maviinə patə, kə kavə ci tə tii tyasə, see maa dʁavə tii sagida ha'ə.

¹⁷ Madʁa pooshi əndə da sagidatsə ashikii, waa-too, ləmə ŋga dabatsə taa lamba ŋga ləməkii, pa ca dʁərə taa dʁərəmagi də uushaakii.

¹⁸ Acii ha'ə, wa ənjə a ndzaa ndihə ndihə, mashiikii. Ma əndətə da haŋkala, wa ca paaratəgi sətə ci lamba ŋga dabatsə a moo banə. Acii lamba ŋga əndə shiŋkinə nə lambaakii. Ma lambakii, gya'ə kuwa da kuwa pu'unə aji kuwa.

14

**Uundzə Baga da ənjaakii*

¹ Ma nya tsaamə, wata nya nee ka Uundzə Baga kəŋə anə giŋwə ətə ci ənjə a 'wa *Sihiyoonə. Tə'i ənji dəbu'u gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə abiikii. Tii patə da i ləməkii da ŋga Dii manaahəkii akəŋwaciitii. *

² Wata nya fa əndə'i uura dadagyə, makə ŋgyaaranə ŋga ma'inə a gəərə daba'a vəna, ca wazə makə dzanə ŋga vəna. Ma uurakii əsə, kə fii nyi makə dza kəzhimbəra.

³ Ma ənjitsə dəbu'u gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə, kəŋə kəŋə nə tii akəŋwacii dəgələ ŋga ŋwanjuunə ŋga Əntaŋfə da akəŋwacii uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii da gayiitə. Təya ka kura wanyanə, ətə pooshi əndə ca mbee ka katənə, madʁamə tii satii, waatoo ənjitsə dəbu'u

---

13:17 13.17 13.18; 15.2. * **14:1 14.1** 22.4; giŋwə ŋga Sihiyoonə: Isaa. 4.5; Yaw. 3.5; ənji 144,000: 3.12; 7.3-4; **14:2 14.2** 1.15; 15.2; 19.6; Əzaki. 1.24-25.

gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə. Tii nə ənjitə dərəgi Əntanfø agi ənji shiŋkinə patə. †

⁴ Tii nə ŋguyiriitə mashimətii a baa də makinə, malaabakii nə tii. Tii ca nə'u tə Uundzə Baga taa aama gi ci patə. Tə tii pərapaa Əntanfø a duuniya agi hara ənji. Tii nə ŋga təkəŋwanə ətə pərapaa Əntanfø a duuniya kaa təya ndzaanə ka naakii da ka Uundzə Baga.

⁵ Pooshi ənji sha fii təya jirakə. Pooshi ənji sha idəpaa uushi ashitii əsə.

Habara ŋga malaa'ikanyinə makkə

⁶ Wata nya nee ka əndə'i malaa'ika ca lədfə agintanfø. Da i Njunyi Habara shi ci ətə pooshi ka uudənə, kaa ca baaba ka ənji duuniya, waatoo taa ka ŋgutə slikerənə, da uuranyinə da hanyinyinə patə.

⁷ Ca ŋgəree ka uurakii, ca ba, “Ŋgwələmə tə Əntanfø, una duunətə tə ci, acii kə mbu'ya saa'i ŋga la gəŋwanaakii. Pəsləmə tə ci. Ci tagii ha dadagyə da duuniya da uunəva da gəərənyinə patə.”

⁸ Wata əndə'i malaa'ika a nə'u tə ŋga təkəŋwanə, ca dzə də banə, əŋki ci, “Kə kulii kya, kə kulii Babila, maɖuunə vəranə. Ki tsəkuvə slikerənyinə patə, kya dzəgunətə ka tii aləhiinə. Ma ətsa, ci kira mabətəsəkə ŋga Əntanfø.”

⁹ Wata əndə'i malaa'ika a nə'u əsə tə harakiitə bəra'i, ca ŋgəree ka uurakii, əŋki ci, “Taa wu

---

† **14:3 14.3** 4.4,6; kura wanyanə: 5.9.   **14:4 14.4** Yooh. 10.4-5.
14:5 14.5 Isaa. 53.9; Zeef. 3.12-13.   **14:6 14.6** Mat. 24.14.
14:7 14.7 Jab. 146.6.   **14:8 14.8** 17.2; 18.2.

patə ca paslə tə dabatsə da pushashinaakii, ca luuvə ənjə a naahə ka ci sagida aakəŋwaciikii taa aaciikii,

¹⁰ ka guŋunə nə ci da mabətəsəkə ŋga Əntaŋfə, ca sa cibə laŋə. Iza'u ka shaŋə nə cibəkii a ndzaanə anəkii. Də guŋə nə ənjə a cibə də ci akəŋwacii malaaba malaa'ikanyinə da Uundzə Baga. Baruuda a dzə də tsakə iza'unə ŋga guŋəkii.

¹¹ Ma makiirənə ŋga guutə ci təya sa cibə agikii, ka ndərənə nə ci aadəgyə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə. Patənə ŋga ənjitə ca paslə tə dabatsə da pushashinaakii, təya luu sagida ŋga ləməkii, pooshi tii ka upaa əpisəkə shaŋə. Vəfə da uusəra cibənətii.”

¹² Acii ha'ə, wa ənji ŋga Əntaŋfə a ndzaa ndihə ndihə, təya sə'watə taa mi patə, waatoo ənjitə ca nə'utə bariya ŋga Əntaŋfə, təya dzə aakəŋwa də vii goonja ka Yeesu.

¹³ Wata nya fa əndə'i uura dadagyə, əŋki ci ka nyi, “Naahətə wabəəna: ma ənjitə məəki agi paslənə tə Slandana, maŋushinə ka tii daga əndzə'i, ca'ə aakəŋwa.” Wata Malaaba Ma'yanə a jikəvə, əŋki ci, “Ha'ə ndilə ndilə, kə uudəpaa tii slənatii, ka əpinə nə tii səka, accii kə nee tii ka bwatya ŋga slənatii.”

*La gəŋwanə agyanə ənji *duuniya*

14:9 14.9 13.15. **14:10 14.10** 15.7; 16.1,19; 19.20; 'Wat. 19.24; Jab. 11.6; Irim. 25.15; Əzaki. 38.22; Mat. 25.41. **14:11 14.11** 19.3; Isaa. 34.10. **14:12 14.12** 13.10. **14:13 14.13** 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7,14; Ibər. 4.9-10.

14 Ma nya tsaamə, wata nya nee ka mambwafada kurabiinə da i uushi makə əndə dasə anəkii. Tə'i dara nwanjuunə nga əndzənə anəkii, da mahidahidamə rəgənwə aciikii.

15 Wata malaa'ika a shigi asəkə maduunə kuvə nga Əntanƒə dadagyə, ca ngərəe ka uurakii, ca ba ka əndətə dasə anə kurabiinə, “Kə uugi saa'i mbu'yanə. Dawə slənə də rəgənwəaku, kaa ha magi də cifanə nga duuniya, acii kə uugi zəjanə bahə manə.”

16 Wata əndətə dasə anə kurabiinə a ngərə rəgənwəakii, ca k yatə aagyanə duuniya, ca magi cifanə.

17 Nya nee ka əndə'i malaa'ika əsə, ca shigi asəkə maduunə kuvə nga Əntanƒə dadagyə, da i mahidahidamə rəgənwə aciikii naakii əsə.

18 Wata əndə'i malaa'ika a shigi anə ha nga ƒa sataka, waatoo malaa'ikakii ca nəhə gunə. Ca ngərəe ka uurakii də banə ka malaa'ikatə da i mahidahidamə rəgənutə aciikii, əŋki ci, “Dawə slənə də mahidahidamə rəgənwəaku, ha slibagərəgi də poo nga inaba, acii kə uugi cifanəkii ƒanə a duuniya.”

19 Wata malaa'ikatə a k yatə rəgənwəakii aagyanə duuniya, ca slibagərə mana poo nga inaba patə, ca fəɖəvə aasəkə ha nga mya'ə poo nga ənfwa. Waatoo, kə ndzaa hakii makə maduunə mabətəsəkə nga Əntanƒə.

20 Ma hatsa, a ba'a vəranə nə ci. Ənjə a mya'ə inabitsə asəkəkii. Wata idənə a huyi makə huyinə nga gərə kiloometa gya'ə makkə. Ma

kurəŋənəkii əsə, ka fənə meeta da reeta.

15

Malaa'ikanyinə ətə kira cibənyinə mədəfə

¹ Wata nya nee ka əndə'i maduunə sə ŋga hurəshishinə ka shaŋə agintanfə, waatoo, tə'i malaa'ikanyinə mədəfə. Tii na kira muudinə ŋga cibənyinə mədəfə ətə na la tə ənja. Də cibənyinəkii nə mabəətəsəkə ŋga Əntanfə a uudə əsə.

² Nya nee ka uushi makə uunəvə ətə ca bərə makə dyarugala, gwazə da gunə. Kə nee nyi ka ənjitə pooshi pyaslə tə dabatə da i pushashinaakii, təya kaaree ka luu sagida ŋga lamba ŋga ləməkii. Kəŋə kəŋə nə tii atanfala sətə makə uunəva, da i kəzhimbərənyinə aciitii ətə vii Əntanfə ka tii.

³ Təya ka wanyanə ŋga Muusa, əndə paslənə tə Əntanfə. Təya ka wanyanə ŋga Uundzə Baga əsə. Əŋki tii, *

“Slandanə Əntanfə, Maduunəkəya,
sə ŋga hurəshishinə,
maduunəkii dərəva nə slənaaku.
Nywanwə ŋga slikərənyinə patə nə hə,
goonğa nə rəgwaaaku.

⁴ 'Ya'ə Slandana, taa wu patə, ka ŋgwalənə nə ci
tə hə,
ca dūunətə tə hə.

15:1 15.1 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9. **15:2 15.2** 4.6; 5.8; 13.15,18; 14.2. **15:3 15.3-4** 4.11. * **15:3 15.3** 16.5-6; 19.2; 22.12; Dzək. 32.4; Jab. 145.17; wanyanə: Shig. 15.1; Jab. 111.2; 139.14. **15:4 15.4** 14.7; Jab. 86.9; 98.2-3; Isaa. 2.2-3; Irım. 10.6-7.

Acii hə rəjwə dyanə nəndə malaabakii.
Patənə nga slikərənyinə nga duuniya na shi
ka paslənə tə hə,
acii kə nee ənji patə ka gooŋgaanaaku.”

⁵ Ma daba'ə ətsa, kə nee nyi ka maduunə kuvə
nga Əntanfə dadagyə mawunəkii. Nya nee ka
*kuvə kuvə'unə asəkə kuvəkii, ətə ca baarii oo'i,
kədəhə nə Slandana.

⁶ Wata malaa'ikanyii-tsə mədfəfə a shigi asəkə
maduunə kuvəkii, da i mambwadada kəjeerənə
ətə ca bərə ashitii. Təya aanəpaa ədzəmətii
də gyara nga əndzənə. Da i cibənyii-tsə mədfəfə
acii-tii.

⁷ Wata rəjwə agi uushi'iitə ənfwadə da
i əpinatii a vii ka malaa'ikanyii-tsə mədfəfə
kwalakə nga əndzənə mədfəfə pasə pasə da i
mabətəsəkə nga Əntanfə Əndə vii əpinə nga
ca'ə ndəjwə ndəjwə.

⁸ Kə nagi maduunə kuvə nga Əntanfə də
makiirənə ətə ca baarii duunuunə da baawəda
nga Əntanfə. Pooshi əndə mbee ka dəməgərənə
aasəkə maduunə kuvətsa, madaamə cibənyii-tsə
nga malaa'ikanyii-tsə mədfəfə kə uugi.

16

Kwalakənyinə nga mabətəsəkə nga Əntanfə

¹ Wata nya fa əndə'i uura ca wabə də
nəjeerənə asəkə maduunə kuvə nga Əntanfə.
Ca ba ka malaa'ikanyii-tsə mədfəfə, əŋki ci,
“Nğərəmə kwalakənyinə nga cibənyii-tsə

15:5 15.5 11.19; Shig. 40.34; Slənə 7.44. 15:6 15.6 1.13; Dan.
10.5. 15:7 15.7 4.6; 14.10; 16.1. 15:8 15.8 Shig. 40.34-35;
Isaa. 6.4; Əzaki. 44.4.

mədəfə nə mabətəsəkə nə Əntənəfə acii unə, una dzə ka əjigərənə aənə duuniya.”

² Wata malaa'ika nə təkənwənə a shi ka əjagərə sətə asəkə kwalakaakii aənə duuniya. Makə əjagərə ci, pii wata uyiginə a kyaalagi ashi ənjitə da i sagida nə dabata, təya paslə tə pushashinaakii. Uyiginəkii a zəmə tə tii ka şanə.

³ Wata malaa'ika nə bəra'inə a shi ka əjagərə naakii aagi uunəva. Ma kə əjagərə ci, pii wata ma'inə a zə'ugi makə idənə nə mantə ənda. Patənə nə uushi'inə da əpinatii aagi uunəva, kə məətəgi.

⁴ Wata malaa'ika nə makkənə a shi ka əjagərə naakii aagi ma'inə nə gəərənyinə da aa gu'u ma'inə. Makə əjagərə ci, pii wata ma'inə a zə'ugi ka idənə əsə.

⁵ Wata nya fa malaa'ikatə ba'avə ənji ma'inə aaciikii, ca ba,
“Ya'ə Malaabakii, hə nəndə əndzə'i, hə nəndə nükə əsə.

Də goonəganə lagi hə gənwənə.

⁶ Acii ma ənjitsa, kə bəələgi tii anabiinə da harii ənjaaku.

Watiitə kə upaa tii sətə ali tii, wahətsə kə vii ka tii idənə kaa təya sa.”

⁷ Wata nya fa əndə'i uura danə ha nə da sataka, ənki ci,

“Awa, 'ya'ə Slandənə Əntənəfə, Maduunəkəya,

16:1 16.1 15.1; Jab. 69.25; Isaa. 66.6; Irim. 10.25. **16:2** 16.2 13.15; Shig. 9.10. **16:3** 16.3-4 8.8; Shig. 7.17-21; Jab. 78.44. **16:6** 16.6 17.6; 18.24; 19.2; Dzək. 32.43; Jab. 79.3,10; Mat. 23.35,37. **16:7** 16.7 15.3.

də gooŋgaanə nə hə ka la gəŋwanaaku.”

⁸ Ma daba'əkii, wata malaa'ika ŋga ənfwadənə a shi ka əjagərə sətə asəkə kwalakaakii əsə aagi uusəra. Makə əjagərə ci, wata uusəra a upaa rəgwa ŋga tsakə də iza'unə, ca ətsa ənji makə gənə.

⁹ Kə səəfəgi shishinətii ka shaŋə, acii iza'unə ŋga uusəra. Wata təya baaba məza uushi'inə aashi Əntaŋfə. Ci boo nəndə da baawəda agyanə cibənyiitsa, amma mabwaseemə tii ka də 'waslyəkəənətii, kaa təya duunətə tə ci.

¹⁰ Wata malaa'ika ŋga tufənə a shi ka əjagərə sətə asəkə kwalakaakii aagyanə dəgələ ŋwanuunə ŋga dabata. Makə əjagərə ci, pii wata ŋwanuunaakii a dəgi dəgwamə acii mandə vəda. Ənjə a ŋgi'i ka shaŋə acii zəmənə ŋga cibənyiitsa. *

¹¹ Təya baaba bwaya uushi'inə aashi Əntaŋfə ŋga dadagyə putə ŋga cibənyiitsə ci təya sa da putə ŋga uyigiitə ashitii. Mabwaseemə tii ka bwaya ndzaanatii.

¹² Wata malaa'ika ŋga kuwanə a dzə ka əjigərə sətə asəkə kwalakaakii aagi maduunə gərəŋ ŋga İfəratisa. Makə əjigərə ci, pii wata gərəkii a ifəgi, kaa meeminə da tsaanwə a shii upaa rəgwa ŋga dzənə.

¹³ Wata nya nee ka ginaajinyinə makkə makə gwandiinə. Rəŋwə ca shigi da ma rəhuuta,

---

16:9 16.9 9.20-21; 16.11,21. * **16:10 16.10** 13.1-2; dəgwamə: Shig. 10.21-22; İsa. 8.22. **16:12 16.12** İsa. 11.15; 44.27; 46.11.

əndə'i a shigi da ma dabata, əndə'i a shigi da ma majirakənə nga anabitə əsə.

¹⁴ Ma ginaajinyiitsa, nga Seetanə nə tii. Ma təya, agi danə nə tii sə nga hurəshishinə, təya dzə aabii meeminə nga duuniya patə, təya dzatə də tii ka ha rəjwə kaa təya tasəka panə agi maduunə uusəra nga Əntənfə Əndə baawəda.

†

¹⁵⁻¹⁶ Wata ginaajinyiitsə a dzatə də meemiitsə ka ha rəjwə, waatoo ka hatə ci ənjə a 'wa Arəmagidoonə də uura *İbəraaniya.

Ma bii Yeesu, "Fatəmə kaa nya ba koonə: makə mahərə nii kya shi. Tə'i barəkaanə aşi əndətə nii kya la tə ci dəməgigi, nya la tə ci da i kəjeerənaakii matasəkakii atanğalakii ka nganə, acii ga ayinə a kəshi tə ci, ca wii ahada ənji də purəki."

¹⁷ Wata malaa'ika nga mədfəfənə a shi ka əjagərə sətə asəkə kwalakaakii aagi məda. Makə əjagərə ci, pii wata nya fa əndə'i uura danə dəgələ nga nwanjuunə asəkə maduunə kuvə nga Əntənfə, ca ngərəe ka uurakii, əjki ci, "Kə uugi ha'ə!"

¹⁸ Wata pyapıfənə cii kya nee, i wazənə makə dzanə nga vənə cii kya fa, i gəgədzənə nga hanyinə. Makə ghənyi ənji əndə shiŋkinə, pooshi tsarə gəgədzənə nga hanyiitsə sha dıi. Acii tsarə gəgədzətətə palee patə.

16:13 16.13-14 12.3; 13.1-2; Shig. 8.2; Jab. 78.45. † **16:14 16.14** 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat. 24.24; 2 Tees. 2.9; panə: 19.11-21.

16:15-16 16.15 3.3,18. **16:17 16.17-21** 16.1; İsa. 66.6. **16:18 16.18** 4.5; 6.12-13.

¹⁹ Ma vərənə nga Babila, kə 'waarakəgi ginəkii makkə. Vəranyinə nga taa ngutə hanyinə əsə, kə waalagi. Də ha'ə buurətə Əntanjə tə maduunə vəraatsa, ca kavə tə ki kaa kya sa ma'iza'u cibə nga bwaya mabətəsəkaakii.

²⁰ Patənə nga təpurətə ahada uunəva, kə zagi dza'ə. Ha'ə nə giṅunyinə əsə.

²¹ Wata kwaalyanə nə madiigərə laarənyinə dadagyə aagyanə ənja. Taa ngutə rənjwə agi laarənyiitsa, kə mbu'i zəzəkəənaakii kiloo tufə pu'unə. Kə wabi ənji bwaya uushi'inə aashi Əntanjə putə nga cibəətsə ci təya cibə. Aci ma cibəətsa, bwayakii ka şanjə.

17

Dzalənə tə maduunə kaarəwa

¹ Wata rənjwə agi malaa'ikanyiitsə mədfəfə da i kwalakənyiiitsə mədfəfə aciitii a şhi aabiiki, əṅki ci ka nyi, “Şhiwa, kaa nya şaarii ka hə makə sətə nə ənjə a dzalə tə maduunə kaarəwatsa, waatoo maduunə vəraatə ghənyi ənji abii gəərənyinə lajə.

² Ma kya, kə baa meeminə nga duuniya də ki. Ənji duuniya əsə, madfa kə baa tii də ki, təya dfa makə ənvwə ca ka tə tii anətii.”

³ Pii wata Malaaba Ma'yanə a ṅgərəgi hi-imaaki, malaa'ikatə a kərəgi tə nyi aa bilə. Ma dava, kə nee nyi ka minə, ki dasə a ba'a madizə daba ətə da ləmənyinə taa dama patə ashikii, waatoo ləmənyiiitsə ca bərapaa tə

Əntanǝfə. Mədfəfə nə nəkii, pu'u nə mapanyinə anəkii əsə.*

⁴ Ma miitsa, kə kii ki ɲunyi kəjeerənyinə ɲga əndədəza, da i uushi'inə ɲga əndzənə ashitə, da i faaranyinə ətə da məghərəvənə kama kama. Ma aciitə, tə'i kwalakə əndzənə ətə pasə acii bwaya uushi'inə ka shaɲə, waatoo slənə ɲga aləhiinatə.

⁵ Ma a kəɲwaciitə, tə'i manaahə ləma, amma, ma'umbeekii nə sətə ci ləməkii a moo banə, oo'i, "Nyi nə maduunə Babila, məci kaarəwiinə patə, məci ma'ajjijinə uushi'inə ɲga duuniya."

⁶ Nya tsaamə tə miitsa. Ma nya nee, aǵi kanə tə ki a nətə nə idənə ɲga əɲji ɲga Əntanǝfə, ma palee maa, ɲga əɲjitə bəələǵi əɲji putə ɲga vii seedanə agyanə Yeesu.

Makə nee nyi ka ki, kə dīi ka nyi ka sə ɲga hurəshishinə ka shaɲə.

⁷ Wata əɲki malaa'ikatə ka nyi, "Mi cii kwa dā hurəshishinə kwa? Ka banə nə nyi ka hə sətə ci əɲjə a moo banə də miitsə da i dabatsə ətsə da i nəkii mədfəfə da i mapanyinaakii pu'u əsə ətsə dīi miitsə a ba'akii.

⁸ Ma dabatsa, da i əpinə shi ca ɲji, amma paa ci ma'ə da i əpinə. Kadə nii kəya ənə ka shiginə asəkə makurəɲə gu'u ɲga zanə əsə, əɲjə a bəələǵi tə ci. Tə'i hara əɲji asəkə duuniya ətə pooshi əɲji nyaahə ləmətii aasəkə ləkaləkətə taabu'u taganə ɲga duuniya, waatoo ləkaləkətətə dīi ləmə ɲga əɲjitə ca upaa əpinə

---

* **17:3 17.3** Malaaba Ma'yanə: 1.10; 21.10; Əzaki. 8.3; 40.2; daba: 13.1-2. **17:4 17.4** 18.3,16; Irim. 51.7; Əzaki. 28.13. **17:5 17.5** Irim. 2.20; Hoos. 1.2. **17:6 17.6** 16.6. **17:7 17.7-8** 13.1-2.

nga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə asəkəkii. Ma təya, maa nee tii ka dabatsa, ka dfanə ka tii ka sə nga hurəshishinə, acii da i əpinə shi ca nji, asee paa ci ma'ə da i əpinə, amma kadə nii kəya ənə ka shiginə əsə. †

⁹ “Acii ha'ə, wa ənjə a ndzaa mashiikii agyanə uushi'iitsa. Ma nənyiitsə mədfəfə, tii ndzaa ka giŋunyinə mədfəfə ətsə dīi miitsə dasə anəkii, təya ndzaa ka meeminə mədfəfə əsə.

¹⁰ Ma tufə agi meemiitsa, paa tii ma'ə. Ma rəŋwə əsə, ma'ə ci agi ŋwanjuunə. Əndə'i rəŋwə, ma'ə ci mashimə zəku'i. Madə kə shi ci, ŋga uundzə saa'i nii kəya dfa ŋwanjuunə.

¹¹ Ma dabatsə əsə, ətsə sha nji da i əpinə, amma paa ci ma'ə, ci saakii nə tighəsənə ŋga ŋwanja. Rəŋwə nə ci əsə agi meemiitsə mədfəfə. Madə kə shigi ci, kadə nə ənjə a bələgi tə ci.

¹² “Ma mapanyiitsə pu'u nee hə anəkii əsə, tii ndzaa ka meeminə pu'u, ətə ma'ə ma'watəgimə dfa ŋwanjuunə. Amma ka viinə nə ənji ka tii baawəda ŋga dfa ŋwanjuunə da dabatsə ŋga tibisa rəŋwə dyanə.

¹³ Tii pu'u patə, rəŋwə nə hiimatii. Təya vii ŋgeerənatii da baawədatii ka dabatsa.

¹⁴ Kadə nə təya pa da *Uundzə Baga. Amma Uundzə Baga na jaala anətii, acii ma ca, ci nə Slandanə agyanə slandanənyinə, Ŋwanjuunə agyanə meeminə. Ma ənjitə 'wii ci, waatoo matadə ənjaakii, ənjitə nyi'u tə ci də ədzəmə

† 17:8 17.8 13.3; ləkaləkətə: 3.5. 17:9 17.9 13.18. 17:12 17.12 Dan. 7.7,24.

rəŋwə, kadə nə təya jaala da ci agyanə meemi-itsa.”

¹⁵ Malaa'ikatsə a ənə ka banə ka nyi, əŋki ci, “Ma gəərənyitə nee hə, ətsə d̄ii kaarəwatə dasə abitii, tii ndzaa ka ənji ŋga slikərənyinə da uuranyinə ŋga duuniya patə.

¹⁶ Ma mapanyitə pu'u nee hə, tii patə da dabatsa, kadə nə təya kaaree ka kaarəwatsa, təya fəfəma uushi'inatə patə, təya bwasee ka ki də purəki, təya tsəbəgi ləwatə. Ma sətə mbədaanə, təya ətsagi də gunə.

¹⁷ Acii Əntan̄fə kavə aa ədzəmətii kaa təya slənə ka ciinə rəŋwə, təya slənə aniyaakii, təya vii ka dabatsə ŋgeerənətii ŋga d̄a ŋwan̄juunə, ha'ə mbu'yanə saa'yatə nə Əntan̄fə a mbu'utəgi də wabənaakii.

¹⁸ Ma miitə nee hə, ki ndzaa ka maduunə vərənə ətə d̄ii ŋwan̄juunə agyanə meeminə ŋga duuniya.”

18

Kulanə ŋga Babila

¹ Ma daba'ə ha'ə, kə nee nyi ka əndə'i malaa'ika ca jima dadagyə. Da i baawəfa lanə nə ci. Tə'i bərənə gun̄jutə də ci əsə, bərənəkii bərəgi patənə ŋga duuniya.

² Ca ŋgəree ka uurakii, əŋki ci, “Kə kulii ki, kə kulii maduunə Babila. Kə zə'ugi ki ka ha ŋga ndzaanə ŋga taa ŋgutə tsarə ŋga

---

17:14 17.14 19.16,19; Dzək. 10.17; Jab. 136.3; Dan. 2.47; 1 Tim. 6.15. **17:15 17.15** 17.1. **17:16 17.16** 17.2; 18.8; Leew. 21.9; Əzaki. 23.29; Hoos. 2.5. **17:17 17.17** 17.13. **18:1 18.1-24** Isaa. 13; 47; Əzaki. 27.

ginaajinyinə kama kama, da nga taa ngutə tsarə nga ma'ajjinə shaara ətə ci ənjə a kaaree.

³ Acii kə tsəkuvə ki slikərənyinə nga duuniya patə, kya dzəgunətə ka tii aləhiinə. Də ha'ə kavə ki ənji ka upaa mabətəsəkə nga Əntanjə putə nga aləhiinatii. Kə baa meeminə nga duuniya də ki. Ənji də fiiriinə əsə, kə dāgi tii gəna putə nga moo uushi'inatə.”

⁴ Wata nya fa əndə'i uura dadagyə, ca ba, “'Ya'ə ənjaaki, shigimə sə goonə asəkə vərəatsa, goona jigunyi slənə 'waslyakəənatə, acii goona upaa cibəətə nii ta cibə.

⁵ Shigimə, acii ma 'waslyakəənatə, kə dzii də nə lanə, ha'ə kə mbu'ya aadəgyə aabii Əntanjə. Kə buurətə Əntanjə bwaya haalatə əsə.

⁶ Wa bwaya bwayaanatə a ənə aanətə. Wa cibəətə njii ta cibə də ənjə a ənə aanətə satə, wa ənjə a ənə ka jikətənə ka ki. Wa ənjə a ki'itə ka ki, ənjə a natə ka ki kwalakatə də ma'iza'u sə nga sanə, palee ka ətə njii ta də ka ənja.

⁷ Wa ənjə a cibə də ki makə sətə njii ta dūunətə natə na, əndə wahə nji ki, kya dzə də banə oo'i, 'Wanyinə dasə, kwatamə nə nyi, əntaa mooryafinə nə nyi, pooshi uushi ca bəzee ka səkəki şanjə!'

⁸ Acii ha'ə, aɡi uusəra rənjwə nə asara a kulyaanə ka ki həma'ə, waatoo, məətənə da mabətəsəkə da madəfənə, ənjə a ətsaɡi tə ki də

18:2 18.2 14.8; 16.19; Isaa. 13.20-22; 21.9; 34.11,14; Irım. 50.39-40; 51.8. **18:3 18.3** 17.2; 18.11-19; Isaa. 23.8; Əzaki. 27.22-23,33. **18:4 18.4** Isaa. 48.20; Irım. 51.45; 2 Koor. 6.17.

18:5 18.5 'Wat. 18.20. **18:6 18.6** Jab. 137.8; Irım. 50.29. **18:7 18.7-8** Isaa. 47.8-9.

gunə, acii ma Əntanƒə Slandana, maɖuunəkii nə ci. Ci ca lagi ka ki gəŋwanə.”

⁹ Ma meeminə ŋga duuniya ətə baa də ki, maa nee tii ka makiirənə ŋga ətsanə ŋga vərəatsa, ka tuunə nə tii acii agi wahə ŋji tii davə.

¹⁰ Təya kəŋaanə dzadə ka tsaamənə, ŋgwalii tii acii ga təya saanə cibə da i tii patə, təya ba, “Kayitu! Kayitu! Maɖuunə vəranə ŋga Babila! Da i ŋgeerənə ŋji hə. Amma, ndza'ə gi'u kə lagi gəŋwanaaku!”

¹¹ Əŋji ɖa fiiriinə asəkə duuniya əsə, təya tuu agyanətə, təya bəzəgi səka, acii pooshi əndə ɖərə uushi'inatii ma'ə.

¹² Waatoo, əndzənə da hara tibisənyinə ŋga bəzə gəna, i matsahu faariitə da məghərəvənə davə, i ŋunyi kəjeerənyinə ŋga bəzə gəna kama kama makə marəmənyinə i garədoomanyinə, i ŋunyi ənfuginə kama kama, i dagwa uushi'iitə ci ənjə a ɖa də linyinə ŋga coona i də ənfuginə, i dagwa uushi'inə ətə ci ənjə a ɖa də tibisənyinə taa faariinə.

¹³ Ma əŋjitsa, kə irəgi tii ka ki də harii uushi'inə kama kama əsə, shaashimənyinə kama kama da hara banyinə kama kama ətə ca zənə ŋga'ə, da inaba, da i maara da i ŋunyi əmputə aləkamaara da i səkəŋwa, i liinə da baginə, təhinə da i moota təhinə, da i maviinə, waatoo, əŋji shiŋkinə. Ma uushi'iitə patə, pooshi əndə ɖərənə aciitii ma'ə.

¹⁴ Wata təya tuu agyanə vəranəkii, təya ba, “Patənə ŋga uushi'iitə kavə hə nəku aanəkii, kə

ətee hə. Patənə nga gənaaku əsə, pooshi ma'ə, paa hə ka ənənə ka upaanə ma'ə boo.”

¹⁵ Ma ənji də fiiriinə ətə upaa gəna dagi dərəginə də uushi'inə asəkə vəranəkii, kə kənaanə tii dzadə, ɲgwalii tii acii ga təya saanə cibə da i tii, təya tuu, təya ɲgəərə ma,

¹⁶ təya ba, “Kayitu! Kayitu! Maduunə vəranə! Ma nga ɲukə, kə ɲjii kwa ɲgaanɲa ɲunyi kəjeerənyinə ɲga əndədəzə kama kama, i ɲga ənduuda, ha ɲgaanɲa uushi'inə ɲga əndzənə i ɲga ɲunyi faariinə ka geeginə ka hə ka rəmənə.

¹⁷ Ndza'ə gi'u ətee hə ka gənaaku patə.”

Patənə nga slanjii kumbawalənyinə, da ənji gwazə kumbawalənyinəkii, da ənjitə asəkətii, da ənjitə ca wii də kumbawalə ka də fiiriinə, tii maa, kə kənaanə tii dzadə.

¹⁸ Makə nee tii ka makiirənə ɲga guutə ca ətsa tə vəraatsa, təya ka vurənə, təya ba, “Pooshi vəranə ətə gi aashi vəraatsə də duunuunə.”

¹⁹ Təya fədə hanyinə agyanətii, təya tuu, təya ɲgəərə ma, təya ba, “Kayitu! Kayitu! Maduunə vəranə! Patənə nga ənjitə da i kumbawalatii, də gənaaku dii tii gəna, wata kaa ha ətee ka uushi'inaaku patə ndza'ə gi'u!” Də ha'ə uudəpaa tii tuunatii agyanə vəraatsa.

²⁰ Acii ha'ə, wa patənə nga ənji dadagyə a də moodasəka putə ɲga zamaginə də ki. Damə moodasəka, ənji ɲga Əntaɲfə da masləkee ənja

da anabiinə, acii kə ki'i Əntanƒə koonə noonə ashitə.

²¹ Ma daba'əkii, wata əndə'i maduunə malaa'ika a ƒgərətə faara. Mbərə mbərə nə zəzəkəənə ƒga faarakii da ƒga maduunə təƒwa. Wata ca kagərə aagi uunəva, əƒki ci, "Ha'ə nə ənjə a zamagi də maduunə vərənə ƒga Babila də ƒgeerənə, pooshi ənjə na nee ka ki ma'ə shaƒə!

²² Pooshi ənji na fa wanyanə da kəzhimbərə asəkə vərənəkii ma'ə, da ənji ədə lyambyadfa taa uutəma shaƒə. Pooshi ənji na nee ka ənji slənə ƒga ciinə kama kama ma'ə əsə. Pooshi ənji na fa ədənə də təƒwə shaƒə ma'ə, shikə shikə nə vərənəkii a ndzaanə.

²³ Pooshi ənjə na nee ka bərənə ƒga garəkuwa asəkə vərənəkii ma'ə shaƒə. Moodasəkə ƒga kərə madanə əsə, pooshi ənjə na fa ma'ə shaƒə. Ma ƒga ƒukə, ənji dfa fiiriinə ƒga vərənəkii palee də ƒgeerənə asəkə duuniya patə. Kə gəpətəgi ki də ənji ƒga slikerənyinə patə də uushi'inatə ƒga jirakənə."

²⁴ Də ha'ə upaa ki cifa, acii asəkə vərənəkii lapaa ənji idənə ƒga anabiinə da ƒga hara ənji ƒga Əntanƒə. Awa, davə lapaa ənji idənə ƒga ənji patə ətə bəələgi ənji asəkə duuniya.

19

¹ Ma daba'ə ətsa, kə fii nyi wazənə ƒga

18:20 18.20 12.12; Irim. 51.48. **18:21 18.21** Irim. 51.63-64.

18:22 18.22 Isaa. 16.10; 24.8; Əzaki. 26.13. **18:23 18.23** Isaa.

23.8; 47.12; Irim. 7.34. **18:24 18.24** 16.6; Isaa. 26.21; Irim. 51.49; Əzaki. 24.7-8.

uushi dadagyə makə wazənə nga maduunə dzadənə nga ənja, təya ba, “Haleeluya!* Ci nə Maluu gaamə, Əndə məghərəvənə nə ci, Əndə baawəda əsə.

² Acii də goonğaənə lii ci gəŋwanə. Kə lagi ci gəŋwanə nga maduunə kaarəwata. Ki saawee ka *duuniya patə də da aləhiinatə. Kə jalə Əntanfə tə ki, acii kə bəələgi ki ənji nə'unə tə ci.”

³ Təya ənə ka banə, əŋki tii, “Haleeluya! Ma makiirənə nga guutə ətsagi tə maduunə vərəata, ka ndərənə aadəgyə ca'ə ndəŋwə ndəŋwə.” †

⁴ Wata gayiitə pupusərə aji ənfwadə, da uushi'iitə ənfwadə da i əpinatii, təya gərə'waanə ka paslənə tə Əntanfə, ci dasə ənə dəgələ nga ŋwanuunə, təya ba, “Aamiina. Haleeluya!”

⁵ Wata əndə'i uura a wabə gatə ka hatə dii dəgələ nga ŋwanuunə, əŋki ci, “Duunətəmə tə Əntanfə, unə, patənə nga ənjitə ca nə'u tə ci, da patənə nga ənji ətə ca ŋgwalə tə ci, uuji ənji da madiigərə ənji patə.”

Zəmə əndzanə nga rəyə nga *Uundzə Baga

⁶ Wata nya ənə ka fa wazənə nga uushi makə wazənə nga maduunə dzadənə nga ənja, makə

---

* **19:1 19.1** Ma Haleeluya, kyalaliinə ka duunətənə də Əntanfə. **19:1 19.1** 4.11. **19:2 19.2** 15.3; 16.6; 22.12; Dzək. 32.43; Jab. 79.10. † **19:3 19.3** makiirənə: 14.11; Isaa. 34.10. **19:4 19.4** 4.4,6; 5.7; Jab. 106.48. **19:5 19.5** 11.18; Jab. 22.25; 115.13; 134.1; 135.1.

ngyaaranə nga ma'inə a gəərə daba'a vəna, make dzanə nga vəna əsə. Nya fa təya ba, "Haleeluya! Əntanƒə Slandanə gaamə ca ƒa ƒwanjuunə.

Aciikii nə baawəƒa patə.

⁷ Daamə moodasəka, ama ƒa manušinə, dəlaamə də ƒuunuunaakii, acii kə mbu'i saa'i nga rəyə nga Uundzə Baga. Madanaakii boo, kə tasəkii ki.

⁸ Kə vii ənji ka ki ƒunyi malaabə kəjeerənə ətə ca bərə, kaa kya ƒgavə aashitə."

Ma ƒunyi kəjeeriitsa, ci ndzaa ka ƒunyi sləna nga ənji nga Əntanƒə.

⁹ Wata əŋki malaa'ikatə ka nyi, "Naahətə wabəəna. Ənji moodasəkə nə ənjitə bii ənji ka tii zəmə əndzanə nga rəyə nga Uundzə Baga." Malaa'ikatə a ənə ka banə ka nyi, əŋki ci, "Ma wabəətsa, tantanyinə, da ma Əntanƒə shigi." †

¹⁰ Makə fii nyi ha'ə, wata nya gərə'waanə atsaa səƒəkii ka paslənə tə ci. Amma əŋki ci ka nyi, "Ga ha ƒa ha'ə! Acii nyi maa, əndə slənə nga Əntanƒə nə nyi makə noonə da ndzəkəŋushi'inəku, waatoo ənjitə kəsətə tənə tənə tə wabəətə baarii Yeesu. Tə Əntanƒə paslənəku."

Ma wabəətə baarii Yeesu, ci nə tantanyinə nga sətə wabi anabinyinə anəkii.

Əndə ndərə mabwadafə təhwa

19:6 19.6 11.17; 14.2; Jab. 47.6-10; 96.7-10; Zak. 14.9. **19:7** 19.7 21.2. **19:8** 19.8 6.11. † **19:9** 19.9 14.12; Isaa. 25.6; Mat. 22.2; Luka 14.15-16; tantanyinə: 21.5; 22.6. **19:10** 19.10 6.9; 22.8-9.

11 Ma nya tsaamə, wata nya nee ka ha dagyə mawunəkii, nya nee ka mabwadafada təhwa asəkəkii da i əndə a ba'akii. Ma ləmə nga əndətə a ba'a təhukii, “Əndə Goonğa, Mayarəda Ənda”. Də goonğaənə nə ci ka la gəjwanə, ca dzə də panə də goonğaənə əsə.

12 Makə gana nga gunə nə ginəkii ka bərənə. Da i daranyinə nga nwanjuunə lanə anəkii nə əndəkii. Tə'i ləməkii manaahəkii ashikii, amma pooshi əndə paaratəginə də ləmətsa, madaamə ci saakii.

13 Ma kəjeeriitə ngii ci, tə'i idəna taa dama patə. Tə'i əndə'i ləmə ci ənjə a 'wa də ci əsə, waatoo, “Wabənə nga Əntanjə”.

14 Wata soojiinə nga dadagyə a nə'u tə ci a ba'a mabwadafada təhinə, da i malaaba mabwadafada kəjeerənyinə ashitii.

15 Da makii shigi mahidəhidəmə ngila purəjanə, də ci nii kəya jaala agyanə slikerənyinə patə, ca də nwanjuunə agyanətii də zala tibisa, makə sətə ci ənjə a mya'ə inaba. Də ha'ə nii kəya bəarii bwaya mabətəsəkə nga Əntanjə Əndə baawəda.

16 Ma ashi kəjeerənaakii, mbərə mbərə da gədəhaciinəkii, tə'i manaahə ləma, waatoo, “Nwanjwə agyanə meeminə, Slandanə agyanə Slandanənyinə”.

17 Ma daba'əkii, wata nya nee ka malaa'ika

19:11 19.11 4.1; 19.2; Jab. 72.1-14; 98.9; Isaa. 11.4; Əzaki. 1.1-3; Slənə 7.56. **19:12 19.12** 1.14-15; 2.17. **19:13 19.13-15** Isaa. 63.1-6. **19:13 19.13** Yooh. 1.1. **19:14 19.14** 6.2-8,11. **19:15 19.15** 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Irim. 25.30-31. **19:16 19.16** 17.14.

kənjə agi uusəra, ca ngəree ka uurakii ka banə ka patənə nga shaarənyinə ətə ca lədfə agintanfə, əjki ci, “Shooma, dzatəmə də nə ka ha rəjwə, acii kə mbu'ya saa'i nga mad'uunə kumənə nga Əntanfə!

¹⁸ Shoomə ka ciku ləwunyinə nga meeminə da nga soojiinə da gayinatii, da luu nga təhinə da nga ənjitə ca ndərə tə tii, da nga patənə nga ənja, maviinə da dimuyinə, madiigərə ənji da uuji ənji patə.”

¹⁹ Wata nya nee ka dabata da meeminə nga duuniya da soojiinatii, kə dzatə tii də nə ka hakii, kaa təya pa da Əndətə ca ndərə mambwadafa təhutə da soojiinaakii.

²⁰ Ənjə a kəsə tə dabatə tii da majirakə nga anabitə dīi sə nga hurəshishinə akəjwaciikii. Də sə nga hurəshishinəkii gəpətə ci də ənjitə luuvə kaa ənjə a də ka tii sagida nga dabata, təya paslə tə mapusha tə dabata. Wata ənjə a əjigərə tə tii bəra'i da i əpinə aagi gunə ətə dīi kurəjənəkii makə uunəva. Baruuda a dzə də tsakə iza'unə ka gunəkii. §

²¹ Kə bəələgi ənji soojiinatii də ngila purəjaatə shigi da ma Əndətə a ba'a təhuta. Wata shaarənyinə patə a ciku ləwatii, təya əbuurəgi gyadfə.

20

*Anənə tə *Seetanə nga fəzə dəbu'u*

19:17 19.17-18 Əzaki. 39.4-5,17-19. **19:18 19.18** 13.16. **19:19** 19.19 17.12-14; Jab. 2.2; Əzaki. 38.2-9,14-16; Zak. 14.2. § **19:20** 19.20 13.1-2,13,15; baruuda: 14.10; 20.10,14; 21.8; Isaa. 30.33.

¹ Wata nya nee ka malaa'ika ca jima dadagyə ndzanə da i uuzənə nga makuvə nga gu'u nga zanə da i mandalə mahyakahyaka'ə aciikii. *

² Ca kəsətə rəhuuta, waatoo, rəhuutə nga njukə njukə, ətə dəkəvə ənji ka ci ləmə "İbəlisa" da "Seetanə", ca anəgi tə ci kaa ca ndzaa ma'anəkii nga fəzə dəbu'u.

³ Wata ca kagərə tə ci aasəkə makurənjə gu'u nga zanə, ca pa'əgi, ca nyii'igi ma nga gu'ukii, acii ga Seetanə a gəpətə də slikerənyinə ma'ə. Ma daba'ə fəzə dəbu'utsa, tyasə ka kapaanə nə ənji tə ci nga uundzə saa'ya.

⁴ Ma daba'əkii, wata nya nee ka dəgələnyinə nga njwanjuunə da i slanjii dəgələkii dasə dasə anəkii. Kə vii ənji ka tii baawəda nga la gənjwanə. Kə nee nyi ka ma'yanyinə əsə nga ənjitə laalagi ənji nətii putə nga waaza goonqaatə baarii Yeesu, da putə nga waaza wabənə nga Əntanfə. Ma təya, kə ənyi tii ka upaa əpinə, təya də njwanjuunə da *Aləmasiihu nga fəzə dəbu'u. Acii mapasləmə tii ka dabatə da pushashinaakii, paa tii liwə sagidaakii aa kənjwaciitii taa aaciitii əsə.

⁵ Tii nə təkəjwanə nga madənə agi maməətə ənja. Ma mbədaanənə nga maməətə ənja, paa tii ma'i da i tii, see daba'ə fəzətsə dəbu'u.

⁶ Patənə nga ənjitə upaa madənə nga təkəjwanə, ənji moodasəkə nə tii, malaabakii. Pooshi əntənə nga bəra'inə da baawəda anə tsarə nga ənjitsa. Ka ndzaanə nə tii ka li-

---

* **20:1** 20.1 10.1; 18.1; gu'u nga zanə: 9.1. **20:2** 20.2 12.3,9. **20:4** 20.4 6.9; 13.15; Dan. 7.9,22; Luka 22.30; 1 Koor. 6.2.

manyinə nga Əntanƣə da nga Aləmasiihu, təya ƣa ƣwanƣuunə da ci nga fəzə dəbu'u.

Muudinə nga panə

⁷ Ma daba'ə kə uugi fəzətsə dəbu'u, ka pəryapaanə nə ənji tə Seetanə asəkə furəshinaakii.

⁸ Ka gimaginə nə ci, ca dzə ka gəpə də slikerənyinə nga duuniya patə. Ma slikerənyiiitsa, tə tii ci ənjə a 'wa Gwagə da Magwagə. Ka dzatəginə nə Seetanə də tii patə ka ha rəƣwə, kaa təya pa da Əntanƣə. Makə mandzənə a gəərə nə laƣənətii.

⁹ Wata nya nee, təya təkəgi taa dama patə anə hanyinə nga duuniya, təya guƣutəgi də hatə ƣii ənji nga Əntanƣə davə, da vərəatə uu'i ci. Amma, wata ma nya nee, gunə a jima dadagyə, ca ətsagi tə tii.

¹⁰ Ma Seetanə, əndə gəpənə də tii, kə kagərə ənji tə ci aagi guutə ƣii kurəƣənəkii makə uunəva, baruuda a dzə də tsakə iza'unəkii, waatoo hatə shi ənjə a kagərə tə dabatə da majirakə nga anabita. Ka sanə nə tii ƣərə'wə vədə da uusəra nga ca'ə ndəƣwə ndəƣwə.

Maƣuunə uusəra nga ƣa gəƣwanə

¹¹ Wata nya nee ka maƣuunə mambwadafə dəgələ ƣwanƣuunə da i Əndə dasə asəkəkii. Ma nya tsaamə, wata kə zagi hanyinə da səkəntanƣə

20:6 20.6 1.6; 2.11. **20:8 20.8** 13.14; Jasə. 11.4; Əzaki. 38.2,10-12. **20:9 20.9** Baan. 2; 2 Meem. 1.10,12; Jab. 78.68; Əzaki. 38.22; 39.6. **20:10 20.10** 19.20.

akəŋwaciikii. Pooshi ənji ənyi ka neenə ka tii ma'ə.

¹² Wata nya nee ka maməətə ənji da i əpinatii, uuji ənji da madiigərə ənji patə, kəŋə kəŋə akəŋwacii dəgələ ŋga ŋwanjuunə. Ənjə a wunəpaa ləkələkatənyinə, ənjə a wunəpaa əndə'i ləkələkatə əsə, waatoo ləkələkatətə ca baarii tə ənjitə ca upaa əpinə. Ənjə a la gəŋwanə ka maməətə ənji mbərə mbərə da slənənyinatii, makə sətə nyaahə ənji asəkə ləkələkatənyita.

¹³ Ma maməətə ənjitə agi uunəva, kə ma'i tii. Ma wa, da ha ŋga ndzaanə ŋga maməətə ənja, kə kapaa tii natii maməətə ənji əsə, ənjə a la gəŋwanə ka taa wu patə agitii, makə sətə njii təya slənə.

¹⁴ Ma daba'əkii, ənjə a kagərə tə i ha ŋga ndzaanə ŋga maməətə ənji da wə aagi guutə makə uunəva. Waatoo əntənə ŋga bəra'inə nə gunəkii. †

¹⁵ Patənə ŋga ənjitə malapaamə ənji ləmətii manaahəkii asəkə ləkələkatətə dīi ləmə ŋga ənjitə ca upaa əpinə ŋga ca'ə ndəŋwə ndəŋwə asəkəkii, wata ənjə a kagərə tə tii aagi guutə makə uunəva.

21

Kura ha dadagyə da kura ha a panə

20:11 20.11 5.7; 6.14; 21.1; Jab. 114.3,7; Mat. 24.35; 2 Piita 3.10.

20:12 20.12-13 3.5; 22.12; Dan. 7.9-10. **20:12 20.12** Shig. 32.32.

† **20:14 20.14** 20.10; 1 Koor. 15.26; əntənə ŋga bəra'inə: 2.11.

20:15 20.15 3.5.

¹ Ma daba'əkii, kə nee nyi ka kura ha dadagyə da kura ha a panə. Ma təkəŋwatə ha dadagyə da ha a panə, kə dzəgi. Kə ifəgi uunəvənyinə əsə.

² Wata nya nee ka malaaba vəranə, waatoo kura Urusaliima, ca jima dadagyə daci Əntaŋfə. Matasəkakii nə ki makə sətə ci maɗanə a tasəka, kaa kya gunu da ŋgurii.

³ Nya fa əndə'i uura dasəkə dəgələ ŋga ŋwanuunə, ca ŋgəree ka uurakii, əŋki ci, "Ma nə diya, kə uugi ha ŋga ndzaanə ŋga Əntaŋfə ndzaanə ahada ənja. Ka ndzaanə nə ci agitii, təya ndzaa ka ənjaakii. Ci saakii ca ndzaa da tii, ca ndzaa ka Əntaŋfwatii.

⁴ Ka taadəginə nə ci ka tii kiinə agitii. Pooshi ma'ə məətənə, pooshi ma'ə tuutunə əsə taa məbətəsəka, pooshi ma'ə zəmənə ŋga uushi. Acii ma iirə uushi'inə, kə dzəgi."

⁵ Wata Əndətə dasə anə dəgələ ŋga ŋwanuunə a ba ka nyi, əŋki ci, "Ma əndzə'i, agi dfeeginə nə nyi taa ka mi patə, kaa ca ndzaa kurakii." Ca ba ka nyi əsə, "Naahuu ətsa, acii ma wabəətsa, mayarədakii, gooŋga boo." *

⁶ Ca ənə ka banə ka nyi, əŋki ci, "Kə uugi slənə ɗanə. Nyi nə ŋga təkəŋwanə da ŋga muudinə, nyi 'watəgi, nyi na uudəpaa əsə. Taa wu patə ci ma'igiirənə a ɗa tə ci, ka viinə nə nyi ka ci rəgwa

---

21:1 21.1 21.5; Isaa. 65.17; 2 Piita 3.13. **21:2 21.2** 3.12; 19.7; 21.9–22.5; 22.17; Isaa. 52.1; Mat. 22.2; Gal. 4.26; Ibər. 11.16; 12.22. **21:3 21.3** 7.15; Leew. 26.12; Əzaki. 37.26–28; Zak. 2.9; 2 Koor. 6.16. **21:4 21.4** 7.17; Isaa. 26.19; 35.10. * **21:5 21.5** 5.7; 21.1; Isaa. 43.19; 2 Koor. 5.17; mayarədakii: 19.9.

ηga sa ma'inə ηga zabə yadə ki'inə asəkə gəərə
ətə ca vii əpinə.

⁷ Taa wu patə jaalii, ka upaanə nə ci uushi'iitsa,
ka ndzaanə nə nyi ka Əntanfwaakii, ca ndzaa ka
uuzənaaki əsə.

⁸ Amma, ma maηgwalinə, da ənjitə yadə
vii gooηga, da ma'ajijinə ənja, da mabəələ
ənja, da ma'aləhiinyinə, da mwabiinə, da ənji
paslə uuləminə, da patənə ηga majirakinə, agi
gunə nə ha ηga ndzaanatii, waatoo, guutə dii
kurəηənəkii makə uunəva, baruuda a dzə də
tsakə iza'unəkii. Ci nə əntənə ηga bəra'inə.”

Kura Urusaliima

⁹ Ma daba'əkii, kə shi malaa'ika aabiiki. Ma
ca, rəηwə nə ci agi malaa'ikanyitə mədfəfə nji
da i kwalakənyinə mədfəfə ηga muudinə ηga
cibənyinə aciitii. Əηki ci ka nyi, “Shiwa, kaa nya
baarii ka hə tə Madfanə ətə na ndzaa ka minə
ηga Uundzə Baga.”

¹⁰ Wata Malaaba Ma'yanə a ηgərəgi hiimaaki,
malaa'ikatə a ηgərə tə nyi, ca kərə tə nyi
aanə magərə giηwə ka shaηə, ca baarii ka nyi
tə vəranə ηga Əntanfə, waatoo, Urusaliima.
Vəranəkii a dzə də jimanə dadagyə daciikii.

¹¹ Vəranəkii a dzə də bərənə makə faara
ətə da məghərəvənə davə. Camə saakii makə
faaratə ci ənjə a 'wa yasəpa. Duunuunə ηga
Əntanfə ca bərə ha'ə davə.

21:6 21.6 1.8; 7.17; 22.1; Isaa. 55.1; Zak. 14.8; Yooh. 7.37.
21:7 21.7 2 Sam. 7.14; Əzaki. 11.20. **21:8 21.8** 2.11; 19.20;
21.27. **21:9 21.9-22.5** Isaa. 54.1-17. **21:9 21.9** 15.1. **21:10**
21.10 17.3; Əzaki. 40.2; Mat. 4.8. **21:11 21.11** 21.18,23; Isaa.
60.1-3,19; Əzaki. 43.2.

12 Tə'i magərə mahwala nga vəranəkii da i uura mayinyinəkii pu'u aji bəra'i, da malaa'ikanyinə pu'u aji bəra'i ətə ba'avə ənji nəhə uura mayinyinəkii aaciitii. Ma ashi uura mayinyinəkəya, kə naahəvə ənji ləmənyinə nga slikərənyinə pu'u aji bəra'i nga ənji Isərayiila.

13 Taa ka ngutə purəjanə ənfwadə patə, tə'i uura mayinyiitə makkə, waatoo, makkə da tsaanwa, makkə da hwarəma, makkə da waka, makkə da banğawə əsə.

14 Ma mahwala nga vəranəkii, agyanə faaranyinə pu'u aji bəra'i mbuki ənji. Aagyanətii naahətə ənji ləmənyinə pu'u aji bəra'i nga masləkee ənji nga *Uundzə Baga.

15 Ma acii malaa'ikatə ca wabə da nya, tə'i zala nga əndzənə ka gəlatəginə də vəranəkii da uura mayinyinəkii da mahwalakii.

16 Ma bwanəənə da gərənə nga vəranəkii, mbərə mbərə taa dama patə. Wata malaa'ikatə a gəlatə vəranəkii də zalatə nga gəlaginə. Ma gəlatə ca, kiloomeeta† dəbu'u bəra'i da gya'ə bəra'i nə gərənəkii a panə da gərənəkii aadəgyə. Ha'ə nə bwanəənəkii əsə.

17 Ca gəlatə gərənə nga mahwalakii aadəgyə,

21:12 21.12-13 7.5-8; 'Wat. 35.22-26; Shig. 28.21; Əzaki. 48.30-35.

21:14 21.14 İbər. 11.10; Af. 2.20. **21:15 21.15** 11.1; Əzaki. 40.3.

† **21:16 21.16** Ma agi uura Gərikə, pooshi kiloomeeta. Amma tə'i uushi nga gəla də babara ci ənjə a 'wa 'stadia'. Ma kiloomeeta dəbu'u bəra'i da gya'ə bəra'i, mbərə mbərə da stadia dəbu'u pu'u aji bəra'i. **21:16 21.16** Əzaki. 48.16-17.

meeta‡ mədəfə pu'unə aji bəra'i, makə sətə dīi zala ŋga gəla də uushi'inə.

18 Də faara ətə ci ənjə a 'wa yasəpa ghənyi ənji mahwala ŋga vəranəkii. Ma vəranəkii əsə, də əndzənə ghənyi ənji, ŋunyikii, wata yaŋə makə dyarugala.

19 Anə faariinə ətə da məghərəvənə davə mbuki ənji mahwala ŋga vəranəkii. Ma faara ŋga təkəŋwanə, faaratə ci ənjə a 'wa yasəpa. Ma faara ŋga bəra'inə, faaratə ci ənjə a 'wa safira. Ma faara ŋga makkənə, faaratə ci ənjə a 'wa agata. Ma faara ŋga ənfwadənə, faaratə ci ənjə a 'wa iməradə.

20 Ma faara ŋga tufənə, faaratə ci ənjə a 'wa wanikisa. Ma faara ŋga kuwanə, faaratə ci ənjə a 'wa sarədisa. Ma faara ŋga mədəfənə, faaratə ci ənjə a 'wa kirisoolita. Ma faara ŋga tighəsənə, faaratə ci ənjə a 'wa beerila. Ma faara ŋga əliŋənə, faaratə ci ənjə a 'wa toopaza. Ma faara ŋga pu'unə, faaratə ci ənjə a 'wa kərisooparasə. Ma faara ŋga pu'u aməntaŋənə, faaratə ci ənjə a 'wa yiyakinta. Ma faara ŋga pu'u aji bəra'inə, faaratə ci ənjə a 'wa amatisəta əsə.

21 Ma uura mayinyinəkii pu'u aji bəra'i əsə, də faara ətə da məghərəvənə davə ətə ci ənjə a 'wa lu'ulu'u dīi ənji. Taa ŋgutə rəŋwə agi uura mayinyiitə pu'u aji bəra'i, də lu'ulu'ukii rəŋwə dīi ənji. Ma rəgwa asəkə vəranəkii əsə, də əndzənə dīi ənji, ŋunyikii, wata yaŋə makə

‡ **21:17 21.17** Ma agi uura Gərikə, pooshi meeta. Də hwaslə ciinə ci təya gəla. Ma meeta mədəfə pu'unə aji bəra'i, mbərə mbərə da hwaslə ciinə gya'ə da ənfwadə pu'unə aji ənfwadə. **21:18 21.18-21** 21.11; Isaa. 54.11-12; Əzaki. 28.13.

dyarugala.

²² Maneemə nyi ka *yi nga Əntanfø asəkə vəranəkii. Acii i Əntanfø Slandanə Əndə baawəda da Uundzə Baga, tii də natii nə nə ha nga paslənə davə.

²³ Pooshi nafalə nga bərənə nga uusəra taa nga ləgidə asəkə vəranəkii. Acii məghərəvənə nga Əntanfø da nga Uundzə Baga ca bərə asəkəkii.

²⁴ Ka wiinə nə slikərənyinə nga duuniya patə ağı bərənəkii. Ma meeminə nga duuniya əsə, ka kərənə nə tii gənətii aasəkə vəranəkii ka duunətənə də Əntanfø.

²⁵ Ma uura mayinyinə nga vəranəkii əsə, mawunəkii ndzaanətii taa guci patə, acii pooshi vədə davə.

²⁶ Ka kərənə nə ənji nyunyi uushi'inə da gəna nga slikərənyinə patə aasəkə vəranəkii.

²⁷ Amma pooshi ma'ajjinə uushi'inə ka dəmənə aasəkə vəranəkii. Taa əndətə ca daada bwaya uushi'inə taa jirakənə, paa ci ka dəmənə aadəvə aasəkə vəranəkii. See əndətə nyaahə ənji ləməkii aasəkə ləkələkatətə nga Uundzə Baga, waatoo ləkələkatətə dīi ləmə nga ənjitə ca upaa əpinə nga ca'ə ndənwə ndənwə asəkəkii.
§

22

¹ Ma daba'əkii, malaa'ikətə a bəarii ka nyi

21:22 21.22 11.17. **21:23 21.23** 22.5; Isaa. 60.1-2,19-20; 24.23.

21:24 21.24 Jab. 68.30; Isaa. 60.3. **21:25 21.25-26** Isaa. 60.11.

§ **21:27 21.27** 21.8; 22.15; Isaa. 35.8; 52.1; Əzaki. 44.9; 1 Koor. 6.9-10; 2 Piita 3.13; ləkələkatə: 3.5.

gəərə nga ma'inə ətə ca vii əpinə. Dawə dawə saakii nə ma'inəkii. Ca hwaya ka hatə dfii dəgələ nga nwanjuunə nga Əntanƣə tii da nga *Uundzə Baga.

² Ma ma'iitsa, agi huyinə ahadahada rəgwa nga vəranəkii. Ma anə ndəra nga gəərəkii əsə, təi ənfuginə daga daga. Agi poonə nə ənfuginəkii pu'u aji bəra'i agi fəza. Taa nğutə ləgidə, ha'ə nə tii ka poonə. Ha'ə nə manakii əsə. Ka mbədfəpaanə nə ba nga ənfuginəkii də slikerənyinə nga ənji duuniya patə. Ənfuginəkii ca vii əpinə əsə. *

³ Ma asəkə vəranəkii əsə, pooshi ənji ka lapaa sətə tifyagi Əntanƣə ka giirənə. Dəgələ nwanjuunə nga Əntanƣə da nga Uundzə Baga na ndzaanə asəkə vəranəkii. Ənji nə'unə tə ci əsə, kadə nə təya paslə tə ci,

⁴ təya nee ka kənwaciiinəkii, ənjə a naahəvə ləməkii aa kənwaciiitii.

⁵ Pooshi vədfə na də ma'ə. Pooshi ənji na moo garəkuwa taa uusəra, acii Əntanƣə Slandanə ci saakii na ndzaa ka bərənati. Ka dənə nə tii nwanjuunə ka ca'ə ndənwə ndənwə.

⁶ Wata ənki malaa'ikatə ka nyi, "Ma wabəətsa, goonğa, mayarədakii əsə. Əntanƣə Slandanə vii Ma'yanaakii ka anabiinə, ci sləkee ka malaa'ikaakii aabii ənji paslənə tə ci ka bəarii ka tii sətə na slənə tyasə kədəhə."

22:1 22.1-2 21.6; Əzaki. 47.1-12. * **22:2 22.2** 21.21; ənfuginə: 2.7. **22:3 22.3** 7.15; Irim. 3.17. **22:4 22.4** 14.1; Jab. 17.15; Mat. 5.8. **22:5 22.5** 1.6; 21.23; Dan. 7.18,27. **22:6 22.6** 1.1; 10.7; 19.9; Slənə 11.27-28; 13.1.

Shinə ŋga Yeesu

⁷ Əŋki Yeesu, “Wanyitsə ka dzənə kədəhə. Ənji barəkaanə nə ənjitə ca nə'utə wabənə ŋga anabaakwaanə ənə asəkə ləkaləkatəna.”

⁸ Ma nyi, Yoohana, kə fii nyi uushi'iitsa, kə nee nyi də ginəki əsə. Makə fii nyi, nya tsaamə, wata nya gərə'waanə atsaa sədə malaa'ikatə baarii ka nyi uushi'iitsə, kaa nya paslə tə ci.

⁹ Amma əŋki ci ka nyi, “Ga ha də ha'ə! Acii nyi maa, əndə slənə ŋga Əntanƒə nə nyi makə noonə da ndzəkəŋushi'inəku anabiinə da patənə ŋga ənjitə ca nə'utə wabəənə asəkə ləkaləkatəna. Tə Əntanƒə paslənəku.”

¹⁰ Ca tsakə banə ka nyi, əŋki ci, “Ga ha kapaa wabənə ŋga anabaakwaanə ənə asəkə ləkaləkatəna kaa ca ndzaa ka ma'umbee uushi. Acii kədəhə nə uushi'iitsə patə ka slənənə.

¹¹ Taa wu ca slənə bwaya uushi'inə, bwaya uushi'inə dzənəkii də slənənə. Taa wu nə əndə dəii ajjinə əsə, ma'ajjinəkii ndzaanəkii ətsa. Ma əndətə ca slənə tantanyinə, tantanyinə ndzaanə slənaakii. Ma əndətə malaabakii, malaabakii ndzaanəkii.”

¹² Əŋki Yeesu, “Wanyitsə ka dzənə kədəhə. Ka ŋgərəənənə nə nyi shikwaaki, kaa nya vii ka taa wu mbərə mbərə da sətə slənyi ci.

¹³ Nyi nə ŋga təkəŋwanə da ŋga muudinə, nyi 'watəgi, nyi na uudəpaa əsə.”

22:7 22.7 3.11; 22.12,20.   **22:8 22.8** 1.9; 19.10.   **22:10 22.10** Dan. 12.4.   **22:11 22.11** Isaa. 56.1; Əzakı. 3.27; Dan. 12.10.
22:12 22.12 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2,11; 20.12-13; 22.7; Jab. 28.4; Wab. 24.12; Irim. 17.10; Mat. 16.27.   **22:13 22.13** 1.8.

14 Ənji barəkaanə nə ənjitə ca kubəgi kəjeerənyinatii dawə dawə, kaa təya upaa rəgwa nga dəməgərənə da uura mayi aasəkə vərəata, təya adə mana poo nga ənfwə ətə ca vii əpinə. †

15 Ma ənjitə pooshi na upaa rəgwa nga dəməgərənə aasəkə vəranəkii, tii nə ənjitə bwasee ka tantanyinə, waatoo ənji slənə bwaya uushi'inə, da mwabiinə, da ma'aləhiinyinə da ənji bəələ ənja, da ənji paslə uuləminə, da ənjitə kadeesəkə ka tii nə jirakənə, təya jirakə.

16 “Nyi Yeesu sləkee ka malaa'ikaaki, kaa ca ba koonə ənji nga Ikəliisiyanyinə tə uushi'iitsa. Nyi nə maduunə jijinə nga *Dawuda, nyi nə vooda nga pukə də ha əsə.” ‡

17 I Malaaba Ma'yanə da Madfanə ca ba, “Shiwa!” Taa wu patə fii ətsa, wa ca ba naakii əsə, “Shiwa!” Ma əndətə kəshi ma'igiirənə tə ci, ca moo sa ma'inə ətə ca vii əpinə, wa ca shi ka sanə nga zabə yadə ki'inə.

Muudinə nga wabənə

18 Ma diya, nyi Yoohana ca dzalə tə taa wu patə. Taa wu patə ca fa wabənə nga anabaak-waanə ənə asəkə ləkaləkatəna, ga ca tsakəvə əndə'i uushi aanəkii. Madfa kə tsakəvə ci, ka tsakəvənə nə Əntarjə ka ci asaranyitə nyaahə ənji asəkə ləkaləkatəna.

---

† **22:14 22.14** 7.14; Jab. 118.19-20; ənfwə: 22.2.   **22:15 22.15** 21.27; Af. 5.5.   ‡ **22:16 22.16** 1.1; 5.5; vooda: 2.28; Baan. 24.17.   **22:17 22.17** 21.2,6.   **22:18 22.18-19** Dzək. 4.2; 13.1.   **22:18 22.18** Dzək. 29.19.

19 Taa wu patə ηgərəgi agi wabənə ηga anabaakwaanə ənə asəkə ləkaləkətənə əsə, pooshi Əntanfə na vii ka ci rəgwa ηga adə mana ənfwə ənə nyaahə ənji agyanəkii asəkə ləkaləkətəna, waatoo ənfutə ca vii əpinə. Pooshi Əntanfə na vii ka ci rəgwa ηga ndzaanə asəkə vəranaakii əsə, ənə nyaahə ənji agyanəkii asəkə ləkaləkətəna. §

20 Yeesu bəarii oo'i, ma uushi'iitsa, tantanyinə. Ci bii oo'i, "Ndilə ndilə, ka dzənə nə nyi kədəhə." "Aamiina. 'Ya'ə Slandanə Yeesu, shiwa."

21 Wa pwapoonə ηga Slandanə Yeesu a ndzaa da patənə ηga ənji ηga Əntanfə.

---

§ 22:19 22.19 ənfwə: 2.7; ləkaləkətə: Shig. 32.32. 22:20 22.20 3.11; 22.6; 1 Koor. 16.22.

Gude: Kura Aləkawalə nga Əntənfə
Gude: Kura Aləkawalə nga Əntənfə New Testament

copyright © 2000 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gude

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files
dated 2 May 2025

56396c70-45d3-5118-be46-8c4c3fec34f1